

מדשן ביתך

גליון
מס' 565

פנינים ורעיונות נפלאים לפרשת השבוע
מאוצרו של הרב יוסף זריצקי שליט"א

צו
תשפ"ו

"צו את אהרן" (י' - ב')

אין צו אלא לשון זירו, מיד ולדורות. אמר ר' שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרו במקום שיש בו חסרון כ"ס. [רש"י]

כתב החידושי הרי"ם, לכל אבר יש "כ"ס" שישומר על האבר: את העיניים שומרים העפעפיים שעל ידם אפשר לכסות את העיניים. את האוזן שומר התנוך, שעל ידו אפשר למנוע את השמיעה. על הפה השפתיים שומרות שעל ידם אפשר לסגור את הפה, אבל למחשבה אין "כ"ס" שיוכל למנוע מלחשוב, המחשבות חודרות מאליהן למוחו של האדם. וכתוב במדרש [ויק"ר יג:] שקרבן עולה מכפר על המחשבה. ולכן "צריך לזרו ביותר במקום שיש חסרון כ"ס". שמירה יתירה צריכה המחשבה שבמוח שתהיה טהורה, מכיוון שאין לה כ"ס לסגור אותה.

ביאור נוסף, אמנם בשאר האיברים הכ"ס הוא המונע מלעשות רע, והכ"ס הוא המכסה והמציל, אבל בנוגע ללב, שם הכ"ס בעצמו הוא חסרון, כי הכ"ס המכסה את הלב זו ערלת הלב, המטמטמת את הלב, כמו שכתוב בפרשת עקב [י' - ט"ז] "ומלתם את ערלת לבבכם" - להסיר את הכ"ס, וזהו "ביותר צריך לזרו במקום שיש חסרון כ"ס", פירושו, במקום שהכ"ס הוא הפגם והחסרון הגדול ביותר.

"צו את אהרן" (י' - ב')

אין צו אלא לשון זירו מיד ולדורות. א"ר שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרו במקום שיש בו חסרון כ"ס. [רש"י]

על איזה חסרון כ"ס הפסוק מתכוון? בספר "בנין אריאל" מסביר, חז"ל דרשו את הפסוק "זאת תורת העולה", כל העוסק בתורת העולה, כאילו הקריב קרבן עולה [מנחות ק"ו]. נמצא, שכל אדם מישראל שאין הממון מצוי בידו לקנות בהמה לקרבן, יכול להשיג את אותה תועלת של הקרבת קרבן ע"י ההתעסקות בהלכות עולה. והנה, לכהנים בני אהרן, היה רווח ותועלת מהקרבת, מתנות כהונה, וגם בקרבן עולה, שעולה כליל לה', נהנו מהעור, וא"כ היה מקום לחשוב שמה יימנעו הכהנים מלפרסם את גודל ההתעסקות בתורת העולה, כי אז היו ישראל עוסקים בתורת העולה במקום להביא קרבן עולה, וא"כ יגרם חסרון כ"ס לכהנים. לכן אומר הכתוב "צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה", דהיינו, שאף ילמדו את ישראל שכל העוסק בתורת הקרבן, נחשב הדבר כאילו הקריבו ממש. וזהו שכיוון ר' שמעון בדבריו "ביותר צריך הכתוב לזרו במקום שיש בו חסרון כ"ס", חסרון כ"ס לכהנים.

"צו את אהרן" (י' - ב')

אין צו אלא לשון זירו, מיד ולדורות. אמר ר' שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרו במקום שיש בו חסרון כ"ס. [רש"י]

שואל בעל ה"תבואות שור", הרי הגמ' בבבא בתרא [ק"ב.] אומרת, "אמור אליהם" [כ"ב - ג.] לאותן העומדים על הר סיני, "לדורותיכם", "אלו דורות הבאים", ופירש הרשב"ם שם, שמכאן לומדים על שאר המצוות האמורות בתורה סתם, שנאמרו הן לדור המדבר והן לדורות הבאים, וא"כ, למה הוצרך כאן לצוות לדורות, ומה שונה מצווה זו מכל המצוות? ועוד קשה, איזה חסרון כ"ס יש לכהן המקריב שצריך לזרו, ואם הכוונה שיקריב הכהן קרבן עולה משלו, היו צריכים לזרו על כך את כל ישראל? ועוד קשה, משמע שעיקר הפסוק נאמר כאן על תרומת הדשן, ואיזה חסרון כ"ס יש בזה?

ומתוך, הגמ' ביומא [כ"ב.] אומרת, ארבע פייסות היו בכל יום בבית המקדש, הראשון להרים את הדשן, השני מי שוחט, השלישי אלו שלא עלו בגורל הם המקטירים את הקטורת, ומה שרק חדשים זכו להיכנס לגורל, כי הקטורת היתה סגולה לעשירות ורצו שכולם יזכו בכך. והגמ' שם אומרת, הפ"ס הראשון היה קשה להם, כי היו צריכים לקום מוקדם, ומשמע בתוספות [שם כ"ו: ד"ה ההיא], שמי שזכה בפ"ס הראשון, לא היו נותנים לו פ"ס שני בו ביום, כי מצוה לחלק למי שלא זכה עדיין, וכמו שמצינו בפרי החג [סוכה נ"ה:] שמשמר שהקריב פרים היום, לא יקריב למחר. א"כ, כהן שהתאוה לכסף וציפה להתעשר, היה מתעצל בפייסות הראשונים, כי שמא יזכה באחת מאותן עבודות ושוב לא יתנו לו פ"ס לקטורת, ויפסיד את סגולת העושר הבאה ע"י הקטורת.

אמנם, דבר זה אינו ראוי, להניח עבודת הכורא בשביל כסף, כי "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בזה יבזו לו", וא"כ, דין זה שלא נותנים לכהן אחר שתי עבודות לא היו נוהגים כי אם לדורות שהיו כהנים מרובים, אבל בזמן אהרן ובניו שלא היו אלא שלושה כהנים, פשוט שכל אחד עשה ביום אחד הרבה עבודות, ואפילו אם כבר עבד היום, אפשר שגם יקטיר קטורת. ולפי זה מובן מה שכתוב "אין צו אלא לשון זירו מיד ולדורות", שהתורה מזרזת את הכהן להרמת הדשן, כיון שקשה לקום מוקדם. ואם תשאל, מדוע הוצרך לזרו גם לדורות, מה זה שונה מכל המצוות שנאמרו מיד ולדורות? על זה אמר ר' שמעון "ביותר הוצרך הכתוב לזרו במקום שיש בו חסרון כ"ס", כי לדורות צריך יותר זירו, כיון שאם זכה בתרומת הדשן, הפסיד עבודת הקטורת, וזהו החסרון כ"ס, שהפסיד העושר שבא מהקטורת, ולכן הוצרך לזרו, שלא יחשוש להפסיד מכסף, ויזדרז להשכים בבוקר למצוות תרומת הדשן.

ולאמין לבבו לשום בטחוננו בה' כי מאתו לא תצא הרעות ח"ו, וזה שאמרו כי העניות מעבירו ח"ו על דעת קונו, כי אין דעתו שלימה מחמת גודל צערו ודחקו.

והנה העולה באה לכפר על הרהורי הלב. והרהור הלב במחשבה הוא יותר מצוי אצל העני שאצלו הוא מקום שיש בו חסרון כיס. ולזה בא הרמז ב"זאת תורת העולה היא העולה" - הבאה לכפר על הרהורי הלב, לפיכך כתיב גבי העולה לשון 'צו', כי חטאת ואשם שייך יותר אצל העשירים שבאים על המעשה, אבל עולה הבאה רק על הרהורי הלב שהיא מצויה יותר אצל העני, לכן צריך לו הזירו יותר, וז"ש במקום שיש בו חסרון כיס, רצה לומר אצל העניים - לזרז אותם שיחזקו לכם לבל ירהרו אחרי מדותיו ח"ו, והיה ה' מבטחור ואז יהיה 'היא העולה' - שעי"ז יהיה להם עליה - ויעלו מעלה מעלה בכבוד והדר כמאמרם ז"ל 'כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר' (אבות ד, ט).

"צו את אהרן" (י - ב)

א"ר שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. [רש"י] שואל האדמו"ר מסאטמר, מה ענין חסרון כיס לציווי הקב"ה על תורת העולה? ומתריץ, הגמ' במנחות [ק"י]. אומרת, "זאת תורת העולה", כל העוסק בתורת העולה, כאילו הקריב עולה. וא"כ, חז"ל דרשו את הפסוקים "זאת תורת העולה", "זאת תורת המנחה", "זאת תורת החטאת", "זאת תורת האשם" לעניין לימוד התורה, והגמ' בנדרים [פ"א]. אומרת "היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה", דווקא משום עניותם יש להם מעלות יתירות שבזכותם יגיעו לידי גדלות בתורה. והר"ן שם כתב, "ואין להם עסק אחר, ועוד, שדעתם שפלה עליהם". וזהו מה שרמז ר' שמעון בדבריו, "ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס", בבני עניים שמהם תצא תורה. בספר "עץ החיים" (נדפס בסוף ספר נפש החיים), מופיע משמו של רבי חיים וואלוז'ינר, שבולוז'ין בני העניים מצליחים יותר מבני העשירים, כי אבותיהם לא הוציאו עליהם כסף לשכר לימוד, ונשאר אצלם הפעולה בכח אבל לא בפועל, ופה בישיבה הם יוצאים מהכוח אל הפועל. אבל העשירים, מה שהיה בכח כבר הוציאו במלמדים טובים, ובוה תקיש אל שאר אופנים, ואולי לזה כיוונו חז"ל שאמרו "היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה".

"צו את אהרן ואת בניו..." (י - ב)

אין צו אלא לשון זרוז, מיד ולדורות. אמר רבי שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. [רש"י] בקרבן עולה מבואר שכשואמרים לאדם לעשות מצוה הוא מקיים אותה, אבל אם זה עולה לו כסף, זה יותר קשה לו, כי נדרש ממנו מאמץ מיוחד, ואז היצר הרע מגיע ומפתה אותו שהוא לא צריך להיפרד מכספו, ולכאורה דבר זה פלא הוא, כי מצינו בבניין המשכן שבני ישראל הביאו כסף וזהב בשפע, עד כדי כך שמושה רבינו אמר לבני ישראל לא להביא יותר. ולפי החשבון המנורה בלבד עלתה ממון רב הרבה יותר מקרבן עולה, האם בדיוק כאן צריך זירוז לדורות?

רבי יחזקאל לוינשטיין היה אומר, הגמ' ביזמא [י"ה]. אומרת, שהכהן הגדול לא היה רק הנעלה והמרומם שבדור, אלא גם מהעשירים, וכמו שכתוב "גדלהו משל אחיו". והתורה ציוותה על אהרן ובניו על מצוות העולה, שכולו נשרף ואין לכהנים בו מתנות כהונה, וכיון שיש לו בכך משום חסרון כיס, כבר נדרשת התורה לצוות בלשון זירוז, שלא יתעצל ולא ימנע עצמו מלקיים ציווי ה', לאחר שיש לו בדבר חסרון כיס. על אף שהוא היה עשיר מופלג, עדיין זקוק לציווי של זירוז לקיים את רצון ה' במקום שיש חסרון כיס. רק הקב"ה יודע לרדת לסוף דעתו של אדם, ולעומק תכונות נפשו של האדם.

רבי יעקב קמינצקי בספרו "אמת ליעקב" ביאר על דרך הדרוש. ציווי זה היה מיוחד לאהרן הכהן שהיה אוהב את המקום ואת הבריות, מכיון שהיו הרבה מאוד קרבנות עולה, וכשעמד המזבח ריק היו מקריבים עולות ל"קין המזבח", לכן חשש אהרן למנונם של ישראל, איך יוכל לבקש כסף עבור כל קרבנות העולה. לכן באה התורה ומזרזת בהקרבנות, ולהרגיעו, שלאמיתו של דבר לא יצטרכו כל כך בעולות, כי "היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה", ועד שיתעכל הקרבן יעבור הרבה זמן "עד הבוקר", ואפילו ש"אש המזבח תוקד בו" ולא אש של הדיוט, בכל זאת תימשך שריפתן כל הלילה, ולא יזדקקו לרוב קרבנות כדי שלא יעמוד ריק.

"צו את אהרן" (י - ב)

אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות. א"ר שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. [רש"י] הקשה רבי חנניה יום טוב ליפא טייטלבוים זצ"ל מסיגעט בספרו "קדושת יום טוב", מה השוני במצווה זו שהוצרך לזרז בחסרון כיס יותר מבשאר מצוות התורה, הלא יש כמה וכמה מצוות שיש בהן חסרון כיס ולא נכתב בהם צו לזרז? ותירץ, שהתורה רמזה כאן חקירת הקדמונים בענין נסיון העושר והעוני, דהוכיחו לדעת שנסיון העושר גדול מנסיון העוני. ולכאורה זה יהיה סתירה למאמרם ז"ל (עפ"י עירובין מ"א): 'גדולה עניות שמעבירה את האדם על דעת קונו', ובעשירות לא מצינו כן בדבריהם ז"ל.

אכן נראה להכריע דשניהם אמת, אלו ואלו דברי אלוקים חיים. לענין עשיית עבירות בפועל ממש בפרהסיא לעיני כל, בוודאי בזה נסיון העושר גדול, שהרי יש בכוחו וביכולת עושרו לפזר ממונו כל הצורך לעשיית העבירה ח"ו, ולא יבוש מבני אדם, כי עשיר יענה עזות (משלי י"ח - כ"ג) - כנראה לעיניים בעוה"ר, וע"ז כיוון הפסוק באמרו 'ורם לכבך ושכחת', ולזה נסיון העושר גדול לכבוש את יצרו הרע המסיתו לכל הדברים הרעים ר"ל, משא"כ העני העומד מחוץ לתענוגות השרים, ואין ביכולתו להשיג תאוותיו מחסרון ממון, וחכמת המסכן בזויה, ואם יעשה דבר שלא כשורה בזה יבוז לו, וגם אין לו תאוה גדולה כל כך משום שהוא סובב הולך על המחיה ועל הכלכלה שלו, 'בזיעת אפך תאכל לחם', לכן, אין הנסיון גדול אצלו כ"כ.

אמנם לענין חטא המחשבה והרהור הלב, ובפרט להרהר אחר מידותיו יתברך, על דרך 'צדיק ורע לו רשע וטוב לו', יש צדיק אובד בצדקו ורשע מאריך ברעתו ומדוע 'דרך רשעים צלחה' (ישימה י"ב - א), לענין זה ודאי נסיון העוני גדול - לכבוש דעתו ומחשבתו והרהור הלב הנכאב והנדכה,

מתרץ רבי יהודה אריה דינר, בן אדם מוכן להתגבר על עצמו אם הוא יודע שמדובר במשהו חד פעמי אפילו מעבר ליכולותיו, אבל להתחייב על דבר שמחייב אותו יום יום, הוא לא מוכן אפילו בהוצאה מועטת. והוסיף ששמע בשם הרבי מקלויזנבורג זצ"ל, שאם היה שייך לעשות ניתוח כמוח ולהכניס שם את הש"ס בבלי וירושלמי רמב"ם טור שו"ע וכו' בבת אחת, כל יהודי פשוט היה רץ לעשות זאת אפילו אם זה מסוכן, אבל ללמוד כמה שעות כל יום בקביעות בלי סכנה ולבסוף מובטח לו שידע ש"ס בבלי וירושלמי וכו', על זה הוא כבר צריך לחשוב ולהתבונן, כי על דבר חד פעמי האדם מוכן להשקיע, אבל להיות עיקבי קשה לו.

כמו כן, האדם מוכן לתת תרומה חד פעמית, אבל לחתום ולהתחייב על הוראת קבע, שירד מחשבונו מידי חודש בחודשו אפילו סכום קטן יחסית הוא לא מוכן. ולפעמים אדם מוכן לתת תרומה גדולה העיקר לא לתת משהו קבוע, כי בן אדם מעדיף כמה שפחות לשעבד את עצמו. ולכן היה צריך לזרז כאן בקרבן עולה שהוא דבר שצריך להקריבו יום יום, כדי ללמד אותנו, שהאדם צריך להתחייב על דברים שעושים מדי יום ביומו, אפילו דברים קטנים! ויסוד ההצלחה הוא שהאדם צריך לדעת תמיד להשתדל על דברים שהם לא חד פעמים ולעשות דברים כסדרם וכך יצליח. כך ראינו אצל גדולי ישראל זצ"ל, מרן ראש הישיבה רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל לא היה מושג אצלו ללכת לנופש, בבין הזמנים ישב ולמד במקומו הקבוע בלי שום שינוי, הן בזמנים והן באיכות והן בכמות. כמו כן ראינו זאת אצל מרן ראש הישיבה רבי אהרן לייב שטיינמן שהיה לו אותם סדרים ושיעורים כל השנה.

כמו כן כל אחד צריך ללמוד איך לשעבד את עצמו לריבונות של עולם לפני כוחותיו. [מתוך עלון "דברי שיר"]

"צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה" (י' - ב')

מדוע פתחה התורה את פרשת הקרבנות בקרבן עולה, הרי קרבן עולה מובא על המחשבה כמובא במדרש [ויק"ר י' - ג], לעומת זאת קרבן החטאת מובא על מעשים, ולכאורה המעשה חשוב יותר והיה ראוי להקדימו? מבאר ה"בן איש חי", ליצני הדור היו אומרים: איך אהרן יקריב קרבנות, בעוד שהוא עצמו עשה את העגל? ואם תאמר שבעגל הוא היה אנוס, כי היו הורגים אותו אם הוא היה מסרב, אבל הרי את המזבח לא כתוב שמישהו ביקש ממנו לעשותו, אלא עשה בעצמו, כמו שכתוב "וירא אהרן ויבן מזבח לפניו" [שמות ל"ה - ב]? ומתרץ במשל, כנופיית שודדים עמדו פעם בצד הדרך, וציפו לקרבן שיפול לידם. הם ראו מרחוק את בן המלך, ושמוחו על השלל הכבד שיפול בחלקם. פנה אליהם ראש השודדים ואמר, שאין צורך בכל כנופיית השודדים כדי להתגבר על בן המלך, ולכן הוא מבקש מהם שיחזרו למערה, והוא לבדו יהרוג ויקבור את בן המלך, ואת השלל הרב יביא לפניהם. כשהגיע בן המלך, תפסו ראש השודדים, לקח ממנו את כל רכושו וגם את סוסו, אבל לא הרגו, אלא ציווה אותו שיברח מהר שלא יראו ששחרר אותו.

הרווח של ראש השודדים היה כפול, לחבריו השודדים אמר שהרג את בן המלך, ואף הביא להם את כספו, מאידך גיסא, בן המלך חי. חזר בן המלך לביתו, וסיפר לאביו מה עולל לו ראש השודדים. תפס המלך את ראש השודדים, וציווה לתלותו. קודם התלייה התחילו להרביץ לו על הרגליים, בכה ראש השודדים ואמר, אוי ליבי, ליבי. שאל אותו המלך, 'מדוע בוכה אתה על ליבך, והרי מכים אותך על רגליך?' ענה לו השודד, עד היום לא הצליחו לתפוס את השודדים כי אנחנו לא השארנו אף אחד בחיים שיעיד על אי מי מהכנופיה, אך הפעם התעוררו בליבי רגשי רחמים על בנך וסיפר לו השודד את כל מה שהיה עם חבריו, ודווקא הוא הציל אותנו, ולקח ממנו את כספו כדי שחבריו השודדים לא יהרגו אותו. והנה התברר שהלב הרחום גם למותי שהרי כעת יש מי שיעיד נגדנו, שמע המלך, ומינהו להיות שר בממלכתו.

כך גם אהרן הכהן, ידע הקב"ה שאהרן בנה את המזבח על מנת לעכב ולדחות את זמן עשיית החטא, שאם כולם היו מתעסקים בבניה, היה המזבח נבנה מהר ועוד באותו יום היו עובדים לעגל, ועכשיו שבנה אותו לבדו, ועד שבנה כבר היה לילה, ולכן אמר "חג לה' מחר". ובאמת, על הערב רב נאמר "וישכימו ממחרת", אבל עם ישראל כולו עדיין לא הספיק לחטוא. את כל זה הקב"ה ידע, ולכן אמר "צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה",

בכלל צריך לכפר על הרהור הלב, הרי הקב"ה לא מצרף מחשבה רעה למעשה? אלא, הכוונה למחשבה רעה שיש לה פירות, כמו שאומרת הגמ', אל יהרהר ביום שמוא יבוא לידי טומאה בלילה, ועל זה נאמר שיש לכפר על הרהור הלב. אם כך, מה תפקיד העולה, אלא אם אדם מהרהר הרהור עבירה ביום, יבוא לידי טומאה בלילה. אך אם הקריבו קרבן עולה, המחשבה נמחקת. ועתה מובנים דבריו של רבי לוי "והעולה על רוחכם", מה שחשבתם, הרהורי עבירה "היו לא תהיה" בעזרת הקרבן המכפר על המחשבה.

כמו כן, האדם מוכן לתת תרומה חד פעמית, אבל לחתום ולהתחייב על הוראת קבע, שירד מחשבונו מידי חודש בחודשו אפילו סכום קטן יחסית הוא לא מוכן. ולפעמים אדם מוכן לתת תרומה גדולה העיקר לא לתת משהו קבוע, כי בן אדם מעדיף כמה שפחות לשעבד את עצמו. ולכן היה צריך לזרז כאן בקרבן עולה שהוא דבר שצריך להקריבו יום יום, כדי ללמד אותנו, שהאדם צריך להתחייב על דברים שעושים מדי יום ביומו, אפילו דברים קטנים! ויסוד ההצלחה הוא שהאדם צריך לדעת תמיד להשתדל על דברים שהם לא חד פעמים ולעשות דברים כסדרם וכך יצליח. כך ראינו אצל גדולי ישראל זצ"ל, מרן ראש הישיבה רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל לא היה מושג אצלו ללכת לנופש, בבין הזמנים ישב ולמד במקומו הקבוע בלי שום שינוי, הן בזמנים והן באיכות והן בכמות. כמו כן ראינו זאת אצל מרן ראש הישיבה רבי אהרן לייב שטיינמן שהיה לו אותם סדרים ושיעורים כל השנה.

כמו כן כל אחד צריך ללמוד איך לשעבד את עצמו לריבונות של עולם לפני כוחותיו. [מתוך עלון "דברי שיר"]

"צו את אהרן ואת בניו" (י' - ב')

בכל ספר ויקרא, נקראו הכהנים בני אהרן, ואילו כאן אמרה התורה "צו את אהרן ואת בניו". מתרץ רבי יהונתן אייבשיץ, כתוב בספרי [במדבר ט' - ה, ה"ד במדרשי שמות ל' - ט"ז], שכשבני ישראל היו במדבר, לא הקריבו אלא עולת תמיד. בספר ויקרא, התורה מדברת על עולות, נדבות, שלמים, חטאת ואשם, קרבנות שלא הוקרבו במדבר בכלל, לכן לא כתוב "אהרן", אך כיון שקרבנות אלו הוקרבו רק לאחר כניסתם לארץ, לפיכך ציוותה עליהם התורה את "בני אהרן". לעומת זאת פרשת צו שפותחת בעולת תמיד, שקרבה גם במדבר, לכן אמרה התורה "צו את אהרן ואת בניו".

"צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה" (י' - ב')

גופא אמר רבי שמעון בן יוחאי לעולם אין העולה באה אלא על הרהור הלב, אמר רבי לוי מקרא מלא הוא [יהוקאל כ' - ל"ב]: "והעלה על רוחכם היו לא תהיה". [ויק"ר י' ג].

דברים אלו אומר הנביא יהוקאל כאשר בני ישראל אומרים שהם רוצים להיות ככל הגויים. ולכאורה, הרי המילה עולה שבפסוק זה, מדובר על מחשבתם של ישראל העולה לפניהם ולא על קרבן עולה, א"כ מה הקשר בין שני הדברים? מסביר בספר "גבעת שאול" ע"פ ה"פנים יפות", מדוע

הרי העולה מכפרת על מחשבת הלב, כי הקב"ה יודע מה היתה מחשבתו של אהרן הכהן, ולכן צריך להתחיל דווקא עם קרבן זה.

"זאת תורת העולה היא העולה" (י' - ב')

כאילו עובד עבודת כוכבים", מה הכוונה כאילו? אלא, שחז"ל זיהו שבועות החטא של הכעס יש מכה משותפת לעבודה זרה, הגם שמי שכוּעס אינו חייב סקילה, אבל יש לחטאים שורש משותף. אומר ה"שער בת רבים", כך הוא הדבר לגבי מאמר חז"ל "כל העוסק בתורה, כאילו הקריב עולה" ר' ישמעאל ודאי ידע את תורת החטאת, ובוודאי שעסק בכך, אבל זה רק כאילו, כלומר, חטאת כחושה, ולכן אמר: כשיבנה בית המקדש אקריב חטאת שמינה.

ולהשלמת הענין ננסה להבין למה ר' ישמעאל בן אלישע אמר "כמה גדולים דברי חכמים", מה הוא ראה עכשיו שגדולים דבריהם? אלא, שלכאורה כיון שלמד תורה והתורה היא מגנא ומצלא אף לא בזמן שעוסקים בה, למה לא הגנה עליו מצוות לימוד התורה שלא יעבור את העבירה? אלא הפשט הוא, שכיון שלא שמע לדברי חכמים, חכמים לקחו ממנו את השכר של המצווה! התורה אינה תורה פרטית! ומכאן רואים עד כמה גדולים דברי חכמים, ואיזו תוקף ועוצמה יש לדבריהם, ועל כולנו להישמע להם ללא יוצא מהכלל.

"זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח וכו'" (י' - ב')

אמר רבי לוי נימוס וקילוסים הוא, שכל המתגאה אינו נדון אלא באש, שנאמר: הוא העלה על מוקדה וכו'. דור המבול על ידי שנתגאו ואמרו [איוב כ"א - ט"ו] מה שדי כי נעבדנו וגו', לא נדונו אלא באש וכו'.

אמר רבי יוחנן כל טיפה וטיפה שהיה הקדוש ברוך הוא מביא על דור המבול היה מרתחה בתוך גיהנם, פרעה הרשע על ידי שנתגאה ואמר [שמות ה' - ב] מי ה' אש' ר' אשמע בקלו, לא נדון אלא באש. [ויק"ר י' - ו].

כותב ה"כלי יקר", אין כוונת המדרש להוציא מקרא זה מידי פשוטו ולפרש הוא העולה על האדם המתגאה, אלא שדעת מדרש זה לומר שהעולה מכפרת על גסות הרוח, ויש לו קצת סיוע מהפסוק [יהוה כ"ב] "והעלה על רוחכם" דהיינו על גסות הרוח, ע"כ אמר הוא העולה על מוקדה כי מוקד אש המזבח העולה למעלה הוא כפרה על הגס רוח העולה בגדולות ונפלאות ממנו.

פרעה התגאה ואמר "מי ה' אשר אשמע בקולו" [שמות ה' - ב], הגיע לו עונש שייענש בשריפה. אך מצד שני פרעה ציווה להשליך את הילדים למים, ומידה כנגד מידה מגיע לו שייענש בטביעה במים. מצד כבוד שמים, מגיע לו שייענש בשריפה על שהתגאה ופגע בכבוד ה', אך מצד התנהגותו כלפי ישראל מגיע לו שייענש בטביעה במים, איזה עונש הוא צריך לקבל? "עזי זמרת י-ה ויהי לי לישועה" [שמות ט"ו - ב], הקב"ה החליט להעניש את פרעה לפי כבודם של ישראל. - "לי" - ולכן הטביעו במים, וגם הרתיח כל טיפה וטיפה.

"זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח וכו'" (י' - ב')

אמר רבי לוי נימוס וקילוסים הוא, שכל המתגאה אינו נדון אלא באש, שנאמר: הוא העלה על מוקדה וכו'. [ויק"ר י' - ו].

שואל ה"כתב סופר", הרי אזהרה זו נוהגת בכל ישראל ולמה הזהיר על הגאווה דווקא את הכהנים בני אהרן? ומתירן, הגמ' בסוטה [ה.] אומרת, שתלמיד חכם צריך שיהיה בו שמיניית שבשמיניית שבגאווה. ופירש"י כדי שיהיו דבריו נשמעים, וכן אמר רבי לבנו [כתובות ק"ג:] "נהוג נשיאותך ברמה",

בתורה כתוב "הוא", אבל קוראים "היא", ומדוע יש כאן קרי וכתוב? מבאר רבי יהושע בן לוי "אור פני יהושע", עפ"מ"ש המפרשים (עיין רמב"ן) דכוונת הקרבן, בתת האדם על לבו כי עבור עונותיו היה מגיע לו משפט הבהמה, כי איך העיז פנים להמרות רצון קונו, אשר מעודו הטיב עמו, וכמה טובות וחסדים עשה עמו, והוא עשה חטאים ופשעים. וגם כהני קודש שבט לוי משרתי ה' היו מעוררים אותו במענה רך, עד שנכנע לבבו הערל והתחרט מעומק הלב, ובחר נפשו לתתו על מוקדה תחת אברי הבהמה, כי למה לו חיים - אם ה' המלך הגדול יסתיר פניו ממנו?! כאשר בא לידי מדה זו להתמרמר כל כך על נפש עלובה, אז כבר רצה אלוקים אותו, והתרצה והתפייס לכפר לו.

וזה מה שכתוב "היא העולה" ואכן היא הכוונה לבהמה שהיא העולה, אבל האמת שהוא העולה, הוא זה שהיה רוצה להיקרב כקרבן עולה.

"זאת תורת העולה היא העולה" (י' - ב')

שואל ה"כלי יקר", מדוע יש כפילות לשון "זאת תורת העולה" ו"היא העולה"? ומתירן, חז"ל דרשו את הפסוק "זאת תורת העולה", כל העוסק בתורת העולה, כאילו הקריב קרבן עולה [מנחות ק"י]. אבל כל זה מדובר רק בלילה, כלומר רק בגלות, כשאין מזבח, אבל כשיש מזבח, אז "אש המזבח תוקד בו", כשיהיה בית המקדש ויהיה מזבח, אז תביא קרבן למזבח ולא תורת עולה וע"ז נאמר היא העולה.

בספר "הר צבי" מפרש את כפילות הלשון על דרך הדרוש. הגמ' במנחות [ק"י] אומרת, כל העוסק בתורת העולה, כאילו הקריב עולה. ואמנם, לימוד התורה לא רק שנחשב כאילו הקריב קרבן, אלא אף יש בו מעלה יתירה שאין בקרבן, שהרי הקטרת העולה זמנה כל הלילה, ואילו ללימוד התורה אין שיעור, זמנו בין ביום ובין בלילה. וכמו שהגמ' במסכת סוטה [כ"א] אומרת, מצווה, בזמן שעוסק בה מגינה ומצילה, ואילו תורה, בין בזמן שעוסק בה ובין בזמן שלא עוסק בה מגינה ומצילה. וזהו כפל הלשון "זאת תורת העולה", כלומר, לימוד התורה שהוא במקום העולה, "היא העולה", יש לו מעלה יתירה מן העולה עצמה. וכל כך למה? "על מוקדה על המזבח כל הלילה", כיון שזמן הקטרת העולה כל הלילה, ואילו לימוד התורה אין לו שיעור זמן.

הגמ' בשבת [י"ב:] אומרת, שאסור לאדם לקרוא לאור הנר שמא יטה, "אמר ר' ישמעאל בן אלישע: אני אקרא ולא אטה. פעם אחת קרא וביקש להטות, אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר! וכתב בפנקסו לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה".

ויש להקשות. אם כל העוסק בתורת קרבן כאילו הקריב אותו קרבן למה ר' ישמעאל בן אלישע הוסיף ורשם שייבא חטאת כשיבנה בית המקדש, ולא מספיק שילמד תורת חטאת, או תורת עולה כדי לכפר על העבירה? אמר ה"חכם צבי", חז"ל אמרו, כל הכועס כאילו עובד ע"ז, וכן "כל המתיהר

מצליח להיות בגדר "קובע מקום לתפילתו", שהחזיק מעמד במקום אחד זמן רב, בהכרח שהוא מתלמידיו של אברהם אבינו, וכשמת אומרים עליו שהוא עניו ושפל רוח.

"ולבש הכהן מדו בד" (י' - ג')

היא הכתונת, ומה תלמוד לומר מדו? שתהא כמידתו. [רש"י]

שואל רבי בצלאל הכהן מוילנא, מדוע פסוק זה נאמר כאן לגבי הוצאת הדשן, והרי פסוק זה שייך לפרשת תצוה, ושם המקום לכאור איך ובאיזו מידה יש לתפור את הכתונת, ולא כאן לצורך לבישתה לצורך תרומת הדשן? ומתריך, בכל העבודות התורה לא הקפידה אם הבגדים לא יהיו כמידתו של הכהן, וגם אם תהיה גדולה למידתו, עבודתו כשרה, שהרי יכול לסדר את האורך ע"י האבנט, וכמו שהגמ' אומרת בזבחים [י"ה]: "מרושלים שסילקו על ידי אבנט כשרים". אבל בתרומת הדשן הכהן לא יכל ללבוש בגדים שלא תאמו לגופו, שהרי יש שיטה הסוברת בגמ' ביומא [ג:] שהכהן התורם את הדשן אינו לובש אלא כתונת ומכנסיים בלי חגורה בכלל, ולכן התורה היתה צריכה לכתוב שעל הכתונת להתאים למידתו ממש.

אביו רבי שלמה הכהן מוילנא שואל על תירוץ זה שתי קושיות, כי גם בפרשת תצוה היה צריך לומר שלא יעשה את הכתונת קצרה ממידת הכהן, כי לכתונת קצרה אין תקנה ע"י האבנט? ועוד קשה, הרי להלכה גם בתרומת הדשן צריך הכהן ללבוש ארבעה בגדים, וכשיטת ר' יוחנן שצריך גם מצנפת ואבנט, וא"כ חוזרת הקושיא למקומה, מדוע נכתב הצינוי על מידת הכתונת כאן ולא בפרשת תצוה? אומר ה"בנין שלמה", לדעתו, הקושיא מעיקרא אינה קושיא, שמלשון רש"י בפסחים [ס"ה]: ובזבחים [ל"ה], שעליהן ביסס רש"י את דבריו, משמע שאף אם הבגד עשוי כמידתו, בכל זאת אם מגביה את הכתונת יותר מדי בשעת עבודה, עבודתו פסולה. ולפי זה ברור היטב מדוע דווקא בתרומת הדשן בא ציווי זה, שהיינו חושבים שבזמן שמרים את הדשן עדיף שיגביה את הכתונת כדי שלא תתלכלך באפר המזבח ותיפסל, שהרי למדנו "היו בגדיו מטושטשין ועבד עבודתו פסולה", לכן באה התורה וחיידשה לנו שאסור להגביה, שהרי נאמר "מדו", שתהא כמידתו.

"ולבש הכהן מדו בד וכו' והרים את הדשן" (י' - ג')

כותב רבינו יונה גירונדי בדרשותיו, בראשונה ציוה את אהרן ללבוש בגדי כהונה אשר יתפאר בהם 'לכבוד ולתפארת', ובבגדים אלו חייב להרים את הדשן, להראות שמעלת האדם הגדולה אשר בה נחשב היא דווקא בעשותו עבודה לא-ל יתברך, ואפילו עבודה שנחשבת בזויה בעיני הבריות, כי היא רוממות.

כמו כן מצינו שנתנו לבני גרשון ומררי לשאת משאות בעגלות, ולבני קהת שהיו חשובים יותר, לא ניתנו עגלות, אלא נשאו המשאות על כתפיהם - 'כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו' [במדבר ו' - ט].

"ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן" (י' - ג')

כותב ה"חתם סופר", מנהיג הדור משמש במקום כהן, ותפקידו לדאוג לצרכי ציבור, ולהעלותו ברוחניות. ואף על פי ש'מדו בד' - דהיינו, שאוהב

ז"א שמנהיג צריך שיהיה בו משהו מהגאווה, וכיון שהכהנים היו מנהיגי העם ומורי ההוראה, צריכים זירוז גדול שלא יתגאו עבור גדולתם, כי הכל מה' יתברך, וזמש"כ מיד ולדורות, שאהרן לא יתגאה על עצמו וגם הדורות שאחריו כצאצאים של אהרן הכהן לא יתגאו.

"היא העולה על מוקדה" (י' - ב')

א"ר לוי, כל המתגאה אינו נידון אלא באש, שנאמר "היא העולה על מוקדה". [ויק"ו - ו']

שואל בעל ההפלאה בספרו "פנים יפות", מדוע המתגאה נידון דווקא באש? ומתריך, הגמ' בסנהדרין [ל"ה]: אומרת, למה נברא אדם באחרונה, שאם יתגאה, אומרים לו - יתוש קדמך במעשה בראשית. אבל מה שנברא אחרון, ודאי עולה במעלתו על זה שנברא לפניו, אלא שזו הסיבה האמיתית למה אדם מתגאה, כי הוא חושב שהרי הוא נברא אחרון. ולכן נידון באש, שהרי היא נבראה אחריו, במוצאי שבת.

בספר "בית אהרן", מסביר ע"פ הגמרא במסכת סוטה [י"ז]: שאומרת, איש ואשה שזכו שכינה ביניהם, מפני שיש י' באיש וה' באשה. והגמ' במסכת סוטה [ה:]: אומרת, כל אדם שיש בו גסות הרוח, אומר הקב"ה, אין אני והוא יכולים לדור בעולם. יוצא, שמי שמתגאה, אין בביתו השראת שכינה, ממילא היו"ד ניטל מהאיש והה' ניטלת מהאשה, ונשאר "אש", וזו הכוונה אינו נידון אלא באש.

"היא העולה על מוקדה" (י' - ב')

כידוע האות מ' במילה מוקדה היא קטנה, ויש להבין מדוע המ' ב"מוקדה" קטנה? מבאר רבי דוד יונגרייז ראב"ד העדה החרדית בשמו של רבי יוסף חיים זוננפלד, מ"ם קטנה מראה על מום, כמו שכתב "בעל הטורים" על הפסוק [בראשית ל"ב - ט"ו]: "עייזים מאתיים ותיישים עשירים רחלים מאתיים ואילים עשירים", ולכן הכל מסיים במ"ם, שכל הבהמות ששלח לו היו בעלי מומין, שלא יקריב מהן קרבן. הגמ' בזבחים [פ"ג]: אומרת, "היא העולה על מוקדה", מכאן לומדים, אם עלה לא ירד, ורבי עקיבא מכשיר בבעלי מומין. ואמר רבי יוחנן, לא הכשיר רבי עקיבא אלא בדוקין שבעין, אבל מחוסר אבר ומום מגונה, לא. וזה הפירוש כאן, "היא העולה על מוקדה", מ"ם זעירא, להורות שגם מום קטן אם עלה לא ירד.

"היא העולה על מוקדה" (י' - ב')

אמר הקב"ה, כל מי שהוא מעלה עצמו (מתגאה), סופו לילך באש, שנאמר "היא העולה על מוקדה". [תנחומא ב.].

הגמ' בברכות [ו:]: אומרת, כל הקובע מקום לתפילתו, אלוקי אברהם בעזרו, וכשמת אומרים לו: אי חסיד אי עניו, מתלמידיו של אברהם אבינו. וצריך להבין, מה הקשר בין מידת הענווה, לכך שאדם קובע מקום לתפילתו? וההסבר, טבע בני אדם, שאם יש לאדם ותק במקום מסוים, סימן שהוא איש חסיד ועניו, כי לפעמים פוגעים בו בלי להתכוון או מעליבים אותו, ואז כמושך הזמן, האדם מחפש מקום אחר. אבל אם הוא ותיק במקום, סימן שרוחו נמוכה ונפשו שפלה, כראוי לתלמידו של אברהם אבינו. לכן אם אדם

להתבודד בד' אמות של תורה ועבודת ה', מכל מקום חייב המנהיג להרים 'את הדשן', להתעסק אפילו בפחותי העם, 'ושמו אצל המזבח' - לחברם ולקשרם בקדושת המקדש ולהעלותם לקדושה ולטהרה.

"והרים את הדשן אשר תאכל האש" (י' - ג')

זו אחת מתרי"ג המצוות, להרים את דשן המנחה בכל יום, להסיר את אפר הקרבנות הנשרפים. ויש בזה משום סמל והוראה, שלאחר שהביא החוטא את קרבנו לפני ה' והתוודה עליו, אין להזכיר לו את חטאו בעבר, אלא מצוה למחוק את עקבותיו ולהשכיח אותו.

"והרים את הדשן וכו' ושמו אצל המזבח" (י' - ג')

בפסוק זה אומר ה'"שפת אמת" רמזה לנו התורה רמז. כשם שהדשן היה נבלע אצל המזבח, כך זכות הקרבנות "נבלעת" ונתרת לאורך ימים, ונוקפת לו לעם ישראל לדורי דורות. וזה מה שאומר גם דוד המלך בתהילים [כ"ד - ד] "יזכור כל מנחותיך ועולתך ידשנה סלה", פירושו, דשן העולה שנבלע אצל המזבח, יעמוד לנו ויעלה זכרוננו לדורות לזכות לנו.

"והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור" (י' - ד')

נשאלת השאלה מדוע ציוותה התורה לאהרן הכהן להוציא בכל יום את הדשן? מסביר ה'"חובת הלבבות" [שער הכניעה פרק ו'] מענפי הכניעה, שהאדם צריך להקטין מעשיו בעיניו, ואפילו בענייני תורתו בין כשהוא לבדו בינו לבין קונו, ובין כשהוא בין בני האדם ולכן חייבה התורה את אהרן הכהן להוציא את הדשן בכל יום תמיד, להשפיל ולהסיר הגבהות מלבו, אומר ה'"דרכי מוסר" נפלא הדבר למתבונן, לראות את דאגת התורה לאדם גם אדם כאהרן הכהן קדוש ה', יכול להיות שמתוך גדלותו ומעלתו, ייפול במידה המוגנה מידת הגאווה ולכך ציוותה התורה שיוציא את הדשן אל מחוץ למחנה בכל יום בשביל שלא יתגאה.

מוסיף על זה דברי ה'"אמרי אמת" זי"ע [תרח"צ], תרומת הדשן היתה המצוה הראשונה במשכן כל בוקר, כדי לרמוז לאדם שהדבר הראשון בעבודת ה' הוא שיכניע עצמו, כמו שכתוב [בראשית י"ח - כ"ג] 'ואנכי עפר ואפר.'

אל ראש ישיבת טלז, רבי חיים מרדכי כ"ץ זצ"ל, הגיעו בני זוג להתיעץ בענייני הנהגת הבית. האשה סיפרה שביקשה מבעלה שבדרכו ליישיבה יקח את שקית האשפה מהבית ויפנה אותה לפח הזבל העומד מחוץ לבית, אך הבעל סירב לעשות כן בטענה שלא יאה לבן תורה להתעסק בזה. למחרת בבוקר, הופתע הבעל לראות את ראש הישיבה המכובד מגיע לביתו ואומר שבא לפנות את האשפה מהבית, מפני שעבורו פינוי האשפה הוא מעשה נאה ומכובד.

"ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים" (י' - ד')

אין זו חובה אלא דרך ארץ, שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד, בגדים שבישיל בהם קדרה לרבו אל ימוזג בהם כוס לרבו, לכך ולבש בגדים אחרים' פחותין מהן. [רש"י]

בעונותינו הרבים שאין בית המקדש עומד על מכוננו ואין לנו כהנים בעבודתם ולווים בשירים וזמרים, נראין הלכות אלו לכאורה רק כהלכתא למשיחא. אמנם האמת היא כותב רבי יצחק דוב קאפעלמאן זצ"ל ראש ישיבת לוצערן בספרו "שיח יצחק", שהתורה היא נצחית ונוהגת בכל דור ובכל עת, ומוטל עלינו למצוא בכתובים את חובת השעה הנוגע לנו בזמן הזה, וגם בענין זה יש לנו למצוא רמז שיש בו למוד לקח לעבודת השי"ת.

והנה גם בזמנינו יש שתי עבודות שבני ישראל מצווים בהם לעבודת קונם. עבודה אחת פחותה והאחרת מעולה הימנה. העבודה הפחותה היא עסק הפרנסה, כי מתחילת בריאת העולם נענש האדם שיהיה עליו לעמול להביא טרף לביתו ולהיות טרוד על המחיה ועל הכלכלה, כמאמר הכתוב (בראשית ג' - י"ט) 'בזיעת אפיך תאכל לחם, וכפירוש רש"י: 'לאחר שתטרח בזה הרבה', והיא חובה גדולה מאוד כמו שנפסק בשו"ע (או"ח סי' ש"ח סעי' ד) דאע"פ שאין מפליגין בספינה ג' ימים קודם השבת, אולם אם הולך לצרכי פרנסה - התירו לו לאדם להפליג בספינה אף סמוך לשבת, כי פרנסת האדם נחשבת כמצוה. אמנם העבודה המעולה הימנה היא עבודת התפילה, שהיא נקראת עבודה' כמו שנאמר (דברים י"א, ט) ולעבדו בכל לבבכם, איזהו עבודה שבלב? הוי אומר זו תפילה" (תענית ב), והיא שייכת לכל איש מישראל שנשם מי שעוסק בפרנסתו ואינו יושב באהלי תורה, הריהו צריך לעזוב ג' פעמים בכל יום את עסק פרנסתו ולעבוד את בוראו בעבודת התפילה. ומובן מעצמו שאם לב האדם טרוד בעסקי פרנסתו וכל מחשבות לבו עסוקים תמיד על המחיה ועל הכלכלה, כמעט בלתי אפשרי שיהא ביכולתו לכוון בתפילה כראוי. לכן אמרה התורה, שכאשר יעסוק האדם בעבודת התפילה צריך לפשוט מעליו את הבגדים שהוא משתמש בהם תדיר, שהם המחשבות של טרדות הפרנסה הנקראים 'מלבושים', ואל ישמש את רבו באותן בגדים שבישיל בהם קדרה, אע"פ שאף זו מצוה היא, עם כל זה בהתקרבו לעבודת ה' לשפוך שיחו בתפילה ובתחנונים - צריך לנפות את מחשבתו מכל וכל, להיות מוכן ומזומן לעבודת התפילה בלבד. ונביא כאן דברי מרן השפת אמת זי"ע (צו תרמ"ו) שכתב וז"ל: 'במצות תרומת הדשן שהיה נבלע אצל המזבח, להראות שזכות הקרבנות נשאר קיים לדורות. וזה שכתוב יזכור כל מנחותיך ועולתך ידשנה סלה' (תהילים כ"ד), שדשן העולה שנבלע, נשאר הזכות קיים לדורות'.

"ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה וכו' והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה" (י' - ד' - ה')

תרומת הדשן היתה בבגדי כהונה אבל בשביל הוצאת הדשן היה על הכהן להחליף בגדיו וללבוש בגדים אחרים, וכל כך למה? אומר רבי מנחם מפשיסחא, בשעה שהכהן נכנס למקום הקדוש, הרי כולו נתון באותה שעה בעולם הרוחניות והקדושה, ובוודאי עלולים להשתכח מליבו דברים של מה בכך, דברים שבגשמיות, כגון, שיהא מתפלל על פרנסתם של ישראל, ולכן הצטוו שכשמגיע לשם יחליף בגדיו, ילבש בגדי חול, ויעסוק בעבודה פשוטה ביותר שכולה חולין, כדי שיזכור דאגותיהם של ישראל, את צורכיהם שבכל יום.

ה"פרדס יוסף" בשם רבי מאיר מפרמישלאן, יש כאן רמז לאדם: "ופשט את בגדיו", יבוא יום שהאדם עוצם את העיניים, ואז מסירים מעליו את הבגדים

רבי משה שטרנבוך מספר ששמע מכאי ביתו של הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל שהרגישו בסביבתו את הפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", שכל היום בער בקרבו אש של פחד על מעשיו ותורתו אם הם כרצון ה'. ורבי ברוך בער זצ"ל היה ממש מיחידי סגולה שבדור שכולו היה קודש לה',

עוד מספר רבי משה שטרנבוך ששמע מרבי ישראל גרבר זצ"ל, (בן אחותו ותלמידו המובהק של הגאון רבי ברוך בער זצ"ל), שכאשר נסע הגרב"ד זצ"ל להתונת אחותו בהורודוק, נודע לו באמצע הדרך שנמצא עמו יחד בנסיעה מנהל בית הספר תרבות של המזרחי, (אשר נועד להדיח את ציבור החרדים מדרך התורה), ומיד ביקש הגרב"ד מבעל העגלה לעצור כדי שיוכל לרדת באמצע חשכת הלילה, שלא רצה ליסוע יחד עם הנ"ל.

הנוסעים נחרדו להותיר את הגרב"ד לבדו במקום נידח בחשכת ליל, והלכו במרוצה בעקבותיו להחזירו, אולם הגרב"ד השיב להם ששמע מפי מורו ורבו הגר"ח מבריסק שיטת המזרחי הוא מינות, ולכן כשם שגורו חז"ל (ע"ז כ"ב) שלא להתייחד עם עובדי כוכבים, והיינו גויים או מינים, מפני שחשודים על שפיוכות דמים, כך גם אין לו לנסוע במחיצה אחת בשותפות עם אחד מפעילי המזרחי, (ולבסוף פעלו הנוסעים בעגלה להעביר את מנהל בית הספר של המזרחי לעגלה אחרת, ורק אז חזר הגרב"ד לעגלה), וזהו קצת מהמושגים של ירא ה' ופחד מכל נדנדוד חטא שהיה תמיד על הגרב"ד.

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (י - ו)

מה החידוש בפסוק זה? בספר "מנחה בלילה" כתב, שהתורה באה להבליט את גודל הנס, שהמזבח יהיה מעץ, והנחושת כעובי דינר, והאש שעליו אש תמיד, ועם כל זאת נותר המזבח בשלימותו, לא ניתך ולא נשרף. אין זאת, אלא כי מזבח של נס היה.

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (י - ו)

בספר "אורות הגר"א" [עמוד ל"ב] כתב, התורה היא שמן, והמצווה היא נר, ובלי שמן נגמר הנר. וזהו שנאמר "אש תמיד", ר"ל עם התורה שנקראת תמיד, "לא תכבה".

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (י - ו)

כתוב בירושלמי [יומא פ"ד - ה"ז] שגם במסעות היא לא תכבה. בספר "מעיינה של תורה" לימד רעיון מוסרי חשוב שאפשר ללמוד כאן. יש אדם, שבביתו הוא מחמיר בכל החומרות ומקפיד על כל ההידורים, אבל במסעו, כשהוא בדרך, הוא מקל לעצמו דברים שבביתו לא היה עושה. ולכן אומרת לנו התורה "אש תמיד תוקד על המזבח", על מזבחו של אדם, שהוא שולחנו, במסעותיו, תמיד תיקוד אותה אש כמו בביתו, התלהבות גדולה ותמידית בבית, לא בנקל מצטננת בדרך. וזה הפירוש הפסוק בתהילים [קכ"ה - א'] "אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו", אשרי מי שנשאר ירא ה' גם בדרך, במסעו, בנכר. אם גם הוא חזק ביראתו, סימן שהוא ירא ה' אמיתי.

"ולבש בגדים אחרים", אלו התכריכים. "והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור", מוציאים את הגופה ושמים אותה במקום טהור, בבית החיים. ואח"כ עולה למעלה, שם נידון האדם על חטאיו באש הגיהנום, "והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה".

"והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר וערך עליה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (י - ה - ו)

ה'מגיד מישרים' רבי בן ציון ידלר ביאר את דברי הפסוק על דרך הדרוש. התורה הקדושה מרמזת לנו, אם רצונך שתוקד בך תמיד אש של אהבת תורה ויראת שמים, לא די לך שתשמר מלשפוך מים או לכבות את להבת האש בידים, אלא שמוכרח אתה להוסיף עצים בכל עת ובכל שעה כדי שלא תכבה האש מאליה.

סיפר רבי בן ציון ידלר זצ"ל, יהודי פשוט נכנס לביתו של אחד מחכמי המוסר והתאונן כי שמירת המצוות כבדה עליו מאד, עסקיו הענפים והרבים מעכבים בעדו, עד שאינו יכול לעמוד בשמירת התורה ה ירחם, וא"כ מה אעשה? קשה לי איני יכול, התאנח אותו גדול וחכם שלח אותו לכפר הסמוך בין האיכרים - לך לכפר, שם תקבל כבר תשובה לשאלתך. אותו יהודי הלך וכשנכנס לכפר פגש בכפרי העומד במרומי עגלה מלאה עצים וקורות מסדר אותם בערמות זה על גב זה, היהודי נעצר והביש על מעשיו פנה הכפרי ליהודי האורח - ליד העגלה על הקרקע מונחות מספר קורות, בבקשה אדוני עשה עמי הסד הושט לי את הקורות", השיב לו האיש כמתנצל: 'הן כבדות וכתושב עיר שאינו רגיל בסחיבת קורות גדולות אני לא יכול לעזור לך'. הביט עליו הכפרי ממרומי העגלה והפטיר בחכמה שהאיכרים היו רגילים בה: 'אינך רוצה, נחא, אין לי זכות לאלץ אותך. אבל בבקשה שלא תאמר איני יכול', אלא אמור נא 'איני רוצה', כי אם היית רוצה היתה לך אפשרות, יכולת גם יכולת, כי אין דבר העומד בפני הרצון.

הפגישה האקראית הסתיימה, בסיום היום, שב הסוחר לעירו ונכנס לחכם, אמר לו החכם: שמור את הדברים בלבך והם יהיו לך כתמרור דרך ותשובה לשאלתך, כי הרצון הוא היסוד החזק לקיום התורה והמצוות אין תירוץ 'בגלל המסחר איני יכול לקיים את התורה', וכי אתה לא יכול - אתה לא רוצה.

רבי יוסף יוזל מנבהרדוק זצ"ל היה רגיל לומר באידיש "ניט קענען איז ניטא, ניט וועלן איז דא". (אני לא יכול - אין ולא קיים, אני לא רוצה - יש). ואיך מגיעים לרצון לאני רוצה? הרצון מגיע בד בבד עם לימוד המוסר.

כששאל פעם הגאון רבי בן ציון ידלר זצ"ל את המהרי"ל דיסקין זצ"ל עצה להתחזקות בתורה ועבודה, הפטיר: התחזק בלימוד המוסר ביגיעה רבה ובהצנע לכת ויעיל לך.

תלמידו של המהרי"ל דסקין - רבי זרח ברוורמן זצ"ל סיפר שבאחד הימים נקרא אל רבו המהרי"ל דיסקין ורבו הראה לו שבתוך כיס הטלית והתפילין שלו מונח תמיד הספר שערי תשובה.

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (י - ו)

שיכולים לנהוג באומץ ובגבורה כארי. משא"כ בתקופת בית שני שהיו משועבדים תחת ידי הרומאים והיוונים, לכן נראתה לפנייהם האש בדמות כלב, להורות שבמצבם הם, עליהם להתפשר כטבע הכלב, להיות מסורים בכל לב לאדוניהם, וחלילה להם למרוד במלכות, כי אז יישארו לגמרי ללא מגן ומחסה. ואידך זיל גמור.....

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (י - ו)

'המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין'. [רש"י]

כתוב בזוהר הקדוש 'האש על המזבח תוקד בו לא תכבה', חובה מוטלת על ישראל לשמור על גחלת התורה שלא תכבה במשך הדורות, ח"ו.

רבי זלמן סורוצקין זצ"ל בספרו "אזנים לתורה": דרש פסוק זה בדרך הדרוש על קיום התורה בישראל.

הנה קיום התורה בעם ישראל תלוי בשני תנאים: א. שתהא פת מצויה ללומדי תורה, וכן אמרו חז"ל 'אם אין קמח אין תורה', וזה רמוז באמור והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר, שכשם שאם לא יוסף הכהן עצים בבקר, אי אפשר לאש שתתקיים בדרך הטבע, כך אי אפשר לגחלת התורה שתתקיים אם לא יתנו ללומד תורה קמח בבקר בבקר. והחובה הזו מוטלת על ה'כהנים' ראשי ומנהיגי הדור, שידאגו להוסיף 'עצים' בבקר בבקר לאלה הממיתים את עצמם באהלה של תורה.

ב. מלבד האזהרה שלא יכבו הכהנים את אש המזבח בדרך 'גרמא', על ידי שלא יביאו עצים למערכה, יש אזהרה נוספת 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה' - בידיים, וזה כנגד המוסר בניו לחינוך קלוקל, שהוא מכבה את אש התורה בידיים ר"ל. וכנגד ב' הגורמים האלה הזהירה אותנו התורה בב' אזהרות: 'והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה... וביער עליה הכהן עצים', ו'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה'.

"והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדוש בחצר אוהל מועד יאכלנה" (י - ט)

כתב השל"ה הקדוש זי"ע, אף על פי שמנחת עני היא דלה בכמות - רק עשירית האיפה - ומכמות מועטת זאת עדיין צריך לקחת 'מלא קומצו' לקטורת. רצה הכורא שיהנו הכהנים מהנותר ויברכו את העני. וזוהו תתקור דעתו של העני, וגם מתכפר לו, שהרי הכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים.

"והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו" (י - ט)

שואל ה"משך חכמה", להלן [פסוק י"ט] לגבי קרבן חטאת כתוב "הכהן המחטא אותה יאכלנה", וא"כ מדוע במנחות כתוב שיכולים לאכול אהרן ובניו? והתירוץ, האפיקורסים שואלים, אם אדם חטא, בהמה במה חטאה? וא"כ, הקרבנות שלהם הם רק מסולת, דבר שאינו מרגיש צער. ולזה חששה התורה, שאולי אותן דעות משובשות יקוננו בראשו של הכהן, לכן ציוותה התורה בחטאת שהכהן בעצמו יאכלנה, כדי להראות שאין בו שום הרהור ממחשבות האפיקורסים. וזה קרוב לסברת הרמב"ן, שאשה נאמנת לומר שהיא הפרישה חלה והכל מעושר, כי היא בעצמה מוזהרת על כך, וכשם

המשנה באבות אומרת, עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש וכו' לא כיבו הגשמים עצי המערכה וכו'. שואל רבי חיים מוולוז'ין, היפלא מה' דבר, הרי יכול לעשות שלא ירד גשם על המזבח כלל ולא יצטרכו להזדקק לנס כזה גדול? אלא ללמדנו בא, מהי הדרך וההנהגה הרצויה, שלא יעזוב אדם את מקומו ומעמדו בעבודת הקודש בכל מקרה. וכשם שהאש היתה יוקדת תמיד על המזבח, וגם מהגשמים שירדו לא כתבה, כמו כן ראוי שעם כל הסיבות המפריעות בחיי היום, יתמיד לעמוד על מעמדו ולא יסור מעבודת הקודש שלו. רוב האנשים מצדיקים את העדר לימודם, בתירוץ כי דאגת הפרנסה הפריעה להם, והאמת, שצריך לבטוח בקב"ה כי יספק לו צרכיו, ולא "יכבו גשמים", דהיינו ענייני הגשמיות והפרנסה, "את האש", היא עסק התורה אשר נאמר בה "הלא כה דברי כאש".

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (י - ו)

סופי תיבות "תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" בגימטריה "אליהו", ואילו האותיות הראשונות בארבעת המילים האחרונות הם "תעלה", רמז למה שנתקיים באליהו כאשר בנה את המזבח עם נביאי הבעל, וירדה לו אש מן השמים, עליה אמר הנביא "וגם המים אשר בתעלה ליחכה". לפי זה מסביר רבי נח מיינדס, מה שידוע, כי הפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" הוא סגולה לבטל מחשבות רעות, שאליהו באמת ביטל מחשבתם הרעה ואמר להם "עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים".

רעיון נוסף הביא בספר "פנינים משולחן גבוה" בשם ר' נח מיינדס בספרו "פרפראות לחכמה": חז"ל דרשו, אש שנאמר בו "תמיד", שהוא אש המנורה, לקחו מעל המזבח. צא וחשב שתיבת "אש" אכן עולה בגימטריה "מנורה".

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (י - ו)

בספר "פנינים משולחן גבוה" מביא רעיון נפלא בשם רבי אהרן וואלקין בספרו "מצח אהרן" [ח"ב דרוש ט'], רעיון זה מלמדנו ארחות חיים אף לימינו אנו.

הגמ' במסכת יומא [כ"א:]: אומרת, אש המערכה היתה 'רבוצה כארי', רבי חנינא סגן הכהנים אומר, "אני ראיתי ורבוצה ככלב". מתרצת הגמ' את הסתירה בין השניים, בבית המקדש הראשון רבוצה כארי, ואילו בבית שני היתה רבוצה ככלב. וההסבר, כתוב במדרש [בר"ר כ"ב י"ב] על הפסוק בבראשית [ד' - ט"ו] "וישם ה' לקין אות לבלתי הכות אותו כל מוצאו", רב אמר כלב מסר לו, פירוש, כיון שנגזר עליו נע ונד תהיה בארץ, חשש קין שמא "כל מוצאי ירהגני", לכן מסר לו הקב"ה עצה, שבכל ימי נדודיו יאמץ לעצמו את ההנהגה של כלב, להיות נאמן לאדונו, הוי אומר, אם מבקש הוא למצוא מנוח לכף רגלו בארצות נדודיו, יהא נאמן לשליט המקומי, וכך ימצא מגן ומחסה תחתיו.

זהו ההבדל בין תקופת בית ראשון לבית שני, בבית ראשון היה עם ישראל אדון לעצמו, ובמקום שייכנע תחת שלטון זר, אדרבה, כל העמים פחדו מעם ישראל, לכן נראה להם האש על המזבח בדמות ארי, להורות להם

ומפורר אותה, וע"י זה הגדיל נפחה). מנחת פתים - מלמד שטעונה פתיתה.
[רש"י]

ביאר רבי אהרן בקשט, כל הפעולות האלו נעשות כי התורה חסה על כבוד העני, שהרי העני מביא מנחת סולת קמוצה, מועטת, וע"י הפתיתה גדל נפחה וכל זה כדי שהמחבת תראה כאילו היא מלאה. אותו הדבר מצאנו בהקרבת העוף [א' - י"ז] "ושסע אותו בכנפיו לא יבדיל", וכתב שם רש"י, והרי הריח של הכנפיים הוא ריח רע, וא"כ למה הקטירו את העוף עם הכנפיים? כדי שיהיה המזבח שבע ומהודר בקרבנו של עני. שלכאורה אין הבדל בעצם ההקטרה בין קרבנו של העשיר לעני, ששניהם היו שורפים, ובכל זאת היה הבדל ביניהם, שלשרוף קרבן גדול לוקח הרבה זמן יותר מאשר לשרוף יונה, ולכן כדי להאריך את הזמן, נאסר על הכהן להוריד את הכנפיים, כדי שמושך השריפה יתארך. רואים כמה מחשבה טמונה בקרבנו של העני, ומזה צריכים אנו ללמוד כמה מחשבה עלינו להשקיע כדי לא לבייש את מי שאין לו.

"וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל" (י' - ט"ז).

הכהן הגדול היה מביא קרבן בכל יום, הקרבן היה עשירית האיפה סולת, והיה צריך להקריב את קרבנו כליל לה'. מדוע? מבאר הרמב"ם ב"מורה נבוכים" [הלק' ג' פרק מ"ו] שהרי הכהן מביא את קרבנו בעצמו, ואם הוא המביא והוא האוכל - כאילו לא עשה דבר. וקרבן זה היה מועט, ומה שנקרב ממנו הוא מועט שבמועט, קומץ ולבונה בלבד, ואם קרבן מועט כזה יאכל ע"י מי שמביא אותה, הרי לא תראה בו עבודת ה' כלל, ומשום כך דינו לא להיאכל אלא להישרף כליל.

ביאור נוסף, הכהן הגדול היה שלוחם של ישראל, ועיני ישראל היו נשואות אליו, שיתפלל ויעתיר לקב"ה שיכפר עוונותיהם, וכדי שיהא ראוי לכך ותפילתו תתקבל, עליו להיות הוא עצמו נקי מחטא, שאם לא כך, איך יוכל הוא להתפלל עבור אחרים. ולכן היה צריך להקריב קרבן כל יום, כדי שיהא נקי מחטא לגמרי. ועוד, כשכולם יראו אותו בכל יום מקריב ומשפשף במעשיו, ילמדו ממנו לפשפש במעשיהם, וא"כ עצם מעשה ההקרבה יש בו משום השפעה על תיקון מעשיהם של ישראל, ולכן גם קרבנו היה עשירית האיפה סולת, שכשעניי ישראל יראו שהכהן הגדול מאחיו, שהוא גדול גם בעשירות, מביא מנחת סולת, שוב לא יימנעו מעצמם מחמת הבושה להקריב כמוהו. וא"כ, הקרבן של הכהן היה דוגמא לכל ישראל, שלא דווקא הקרבן החשוב והמעולה הוא הרצוי לפניו, ולכן הכהן הצטווה להקריב את קרבנו לגמרי להקב"ה - כי כשהכהנים היו אוכלים את שירי המנחות שהקריבו ישראל, היה מקום לחשוד בהם שהם אוכלים לתאבון, ולכן ציווה הקב"ה "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל" [י' - ט"ז], ללמד שכל מעשיהם היה על פי ה', וכשהם אכלו את המנחה שלהם, זה לא היה לשם אכילת תאבון, אלא אך ורק למלא רצון ה', והראיה, שהקרבן שלהם עצמם היה נשרף כליל לה'.

"ואת תורת החטאת" (י' - י"ה)

שואל רבי ישראל מרוז'ין, במשנה [בבב"ב פ"ה מ"ג] "איזהו מקומן של זבחים" נאמר "חטאות הציבור והיחיד אלו הן חטאות הצבור שעירי ראשי הדשים".

שהיא נאמנת לעצמה, היא נאמנת גם לאחרים. ולכן, במנחה שאין חשש להרהור, לא נזכר שדווקא הכהן המקריב יאכלנה.

מוסיף ה"משך חכמה", הרמ"א [ז"ד סימן רמ"ו] כותב, שכדי שיאמינו לחכם בשאלותיו ובפסיקותיו, מותר לו לטעום ממה שפסק. לכן, בחטאת שדינה להיפסל כשעשה "שלא לשמה" ואפילו בטעות, צריך המחטא לאכול ממנה, לוודא שלא היתה בה מחשבה פסולה.

"מצות תאכל במקום קדוש" (י' - ט')

מדיני המנחה שנאכלת מצה ולא חמץ למד ה"אמרי חיים" מויזניץ גם לגבי אכילת מצה בפסח. את המצות של פסח יש לאכול במקום קדוש - שהוא פיו של האדם - כלומר צריך לאכול מצות בפה נקי מלשון הרע ושאר דיבורים לא טובים, וגם בפה שאינו להוט לאכילה של תאוה.

"לא תאפה חמץ" (י' - י')

נשאלת השאלה למה ציוותה התורה שלא לאפות את המנחה חמץ? מסביר הנצי"ב מוואליץ זצ"ל בספרו "העמק דבר" בחג הפסח התורה אוסרת לאכול חמץ ומצווה לאכול בלילה הראשון מצה, מדוע? כי במצה העיסה נעשית מקמח ומים בלבד, בלא שום תוספת של חומרים שהאדם מכין. מאידך חמץ, העיסה נעשית עם שאור, שהאדם מערב בה. לכך ציוותה התורה בחג הפסח - הזמן של השרשת האמונה לב האדם שלא לאכול חמץ - להשריש בתוכנו שכל קיום האומה הישראלית, היא אך ורק בידי של הקב"ה, המשגיח עלינו בהשגחה פרטית.

על פי זה מבאר הנצי"ב זצ"ל את האיסור לאפות מנחה חמץ, היות וככל שנמצאים בקרבה יתירה לקב"ה, ראוי למועט בתחבולות אנוש, ולכן הזהירה התורה שלא לאפות מנחה חמץ, ולהקריבה בכל השנה על המזבח.

"קדש קדשים היא חטאת וכאשם" (י' - י')

שואל האברבנאל, מדוע החטאת והאשם נקראים "קודש קדשים", ואילו השלמים נקראים "קדשים קלים"? וכמו כן, מדוע המנחה נקראת "קדשים קלים"? ומתוך, שכל קרבן קיבל את שמו, כינוי ומהותו - שהרי האשם והחטאת באים לכפר על חטאים, שהבעלים התחרטו על עצם המעשה שעשו, ולכן קרבנם רצוי ואהוב לפני הקב"ה, לכן קראה להם התורה "קדש קדשים". לעומתם, השלמים מהותו קרבן של אנשים צדיקים שנדבו מרצונם, ולכן נקראו "קדשים קלים", כי במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם עומדים. ולכן, גם המנחה שמובאת על ידי העניים והאביונים נקראת "קדשים קלים", לרמוז על מעלתם, שכל חייהם מתוך הדחק, והמנחה שלהם אהובה לפני המקום, שהרי שנינו בגמ' מנחות [ק"ג]. אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שייכווין ליבו לשמים.

"על מחבת בשמן תעשה מרבכת תביאנה תפני מנחת פיתים" (י' - י"ד)

מרבכת - חלוטה ברותחין כל צרכה. תפני - אפויה אפיות הרבה שאחר חליטתה אופה בתנור וחוזר ומטגנה במחבת (ואח"כ היה פותח אותה

"במקום קדוש תאכל בחצר אוהל מועד" (וי' - י"ט)

מדוע בקרבנות חטאת ואשם אוכלים אך ורק בחצר אוהל מועד, ואילו קרבן שלמים אפשר לאכול בכל העיר? בספר "נחלת בנימין" מביא את הסברו של "בעל העקידה", הגמ' אומרת בברכות [ל"ה:]: מקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם עומדים, כי אדם שעבר עבירה וחזר ושנה בה, ועשה תשובה, צריך זהירות יתירה כדי שלא ישוב לחטאו, ולכן הם צריכים להתנתק מסביבתם אשר יכול להיות שהיא גרמה להם לעבור עבירות, ולחזר אחרי מקומות יותר מקודשים. לפי"ז אפשר לבאר, חטאות ואשמות שבעליהם נכשלו בחטאים וצריכים להשתדל להתקרב אל הקודש, כרמוז לזה גם קרבנותיהם צריכים להיאכל במקום הקודש. שלמה המלך מננה את הרשע במשלי "עיר פרוצה בלי חומה", וכדי לסתום את הפרצה, צריך הוא לחומה גבוהה ולגדרות רבות לאווירה של קדושה "לפנים מן הקלעים", משא"כ קרבן שלמים, שאותו הביא אדם מיוזמתו ומצדקותו, ולא ככפרה על עבירות, הם יכולים להאכל בכל העיר.

"וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר ואם בכלי נחשת בשלה ומרק ושטף במים" (י' - כ"א)

לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר והוא הדין לכל הקדשים. [רש"י] שואל ה"שואל ומשיב", למה היו צריכים לשבור את הכלי חרס אם נבלעו בו קדשים, שיחכו מעת לעת שייפגם הטעם ויוכלו להמשיך להשתמש בכלי, וכמו שיטת רבנו תם במסכת עבודה זרה [ע"ו. תוס' ד"ה בת יומא] שלינת לילה פוגמת? ומתריץ, המשנה באבות [פ"ה - מ"ה] אומרת, עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש וכו' לא הסריח בשר הקודש מעולם, ולכן בשלמים שהיו נאכלים לשני ימים ולילה אחד, מעולם לא הסריח ונשארו כבתחילה. לפי זה אפשר לומר, שאף אם בדרך כלל לינת לילה פוגמת, מ"מ כיון שבקדשים לא הסריח הבשר מעולם, לכן לא נפגם הבשר מעולם, לכן טעון הנותר שבירה והגעלה.

"וזאת תורת האשם קודש קדשים הוא" (י' - א)

כתוב בפסוק בחומש במדבר "אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול" [במדבר י"ט - ב] המגיד מקוויניץ היה מפרש את הפסוק בדרך המוסר. מי שמושלה את עצמו שאין בו מום, שאין בו כל פגם והוא נקי מחטא, סימן שלא קיבל עליו עול מלכות שמים. דבר זה נרמז כאן, "וזאת תורת האשם", מהו הגורם לאדם שיחטא ויאשם? "קדש קדשים הוא", המחשבה שהוא קודש קדשים, שהוא צדיק גמור.

"וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה" (י' - י"א)

בכל הקרבנות לא נאמר "אשר יקריב לה", רק בקרבן שלמים, מדוע? מכאן ה"כלי יקר" כי קרבן השלמים מביא האדם בלא שחטא, אלא כקרבן תודה לה', לפיכך הם קרובים אל ה' יותר מכל הקרבנות אשר באים על חטא. ומהאי טעמא כתיב להלן [פסוקים כ"ט - ל']: "המקריב את זבח שלמיו לה' יביא את קרבנו לה' מזבח שלמיו. ידיו תביאינה את אשי ה' וגו'", בכלם הזכיר שם ה', "כי באלה חפצתי נאום ה'" [ע"פ ירמיו' ט' - כ"ג].

לכאורה המשנה פותחת ב"חטאות הציבור והיחיד", ומסיימת רק ב"אלו הן חטאות הציבור", להיכן נעלמה חטאות היחיד? ומתריץ, הגמ' אומרת שהטעם שמביאים קרבן של ר"ח, שהקב"ה אומר כביכול "הביאו עלי כפרה על שמייעטתי את הירח". וא"כ, זה הפירוש חטאות הציבור והיחיד, יש חטאות שהציבור מביאו בשביל היחיד, בשביל "יחידו של עולם", קרבן חטאת זה, הוא "שעירי ראשי חדשים".

"וזאת תורת החטאת" (י' - י"ה)

אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת. [מנחות ק"י]. מדוע נחשב מי שמתעסק בתורת הקרבנות כאילו הקריבם, והרי סוף סוף את עצם מעשה ההקרבה לא עשה? מסביר הגר"א מוילנא ב"קול אליהו", הגמ' בסוטה [כ"א]. אומרת, שמצווה שעוסק בה מצילה ומגינה, ובזמן שלא עוסק בה מגינה ולא מצילה. והתורה, בין בזמן שעוסק בה ובין שלא עוסק בה, מגינה ומצילה. פירוש, אם אדם אוכל מצה בסוכות או ישב בפסח בסוכה, לא יקבל על זה שום שכר, כי לכל מצוה יש את הזמן שלה, וכשמקיים שלא בזמנה אין לזה תועלת. אבל לגבי לימוד התורה, גם אם ילמד הלכות פסח בסוכות או להיפך, יקבל שכר על עיסוקו בתורה. וזה הפירוש בגמ', תורה גם שלא בזמנה, היינו אף כשאין זה זמן המצוה אם עוסק בה, אם לומד בעניינים, אע"פ שאין הזמן גרמן, זה מוגן ומציל ויקבל שכר על הלימוד.

רבי יהונתן אייבשיץ מבאר, אחת הסיבות העיקריות שהקרבן מכפר על עוונותיו של האדם, שהחוטא מביא קרבן ומקריב לפני כולם, וכולם שרואים אותו יודעים שהוא חוטא. מצב זה שאדם נחשף בקלונו, גורם לו לבעל הקרבן לבושה גדולה, ועל זה הגמ' בברכות [י"ב:] אומרת, כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עוונותיו. לפי זה הוא מסביר בדרך צחות, שגם מי שעוסק בתורה כיום, צריך למחול לו על כל עוונותיו, ומאותה סיבה, שהרי בדורנו מושפל כבוד התורה עד עפר, ולומדי התורה היו ללעג למרמס, חכמת סופרים תסרח, יראי חטא ימאסו ועוסקי התורה היו ללעג ולקלס בעיני כל, על אשר פרשו מכל עסקי העולם הזה ובהרו לעסוק כל ימיהם בתורה. מצב כזה שלימוד התורה כרוך בעוה"ר בבושה גדולה, בדין הוא שההתעסקות בתורה תכפר על העוונות כעולה וכקרבן.

"במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת" (י' - י"ח)

קרבן עולה מכפר על הרהורי הלב, כנגד זה קרבן חטאת באה לכפר על חטא ממש. אומר רבי ישראל סלנטר, לפי"ז יובן "במקום אשר תשחט העולה - תשחט החטאת", מדוע החטאת נשחטת במקום ששוחטים את העולה, שהרי העולה גורמת לחטאת, שכשאדם מתהלך בהרהורי עבירה, הוא מגיע בסופו של דבר לעבירה עצמה.

יכירו ישראל כמה טובות הקב"ה עושה להם, הקב"ה יחזיר להם כפל כפליים, אבל מי שכפוי טובה ולא מכיר בטובת ה' אליו, גורם לעצמו שח"ו ימנע הקב"ה עצמו מלהוסיף ולהיטיב עמו.

מעשה שאירע עם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שעבר טיפול רפואי ע"י פרופסור נכרי שהיה דובר השפה האנגלית בלבד, ובקש הגר"ש להודות לרופא באופן אישי, ושאל כמה וכמה פעמים את סובביו כיצד אומרים 'תודה' באנגלית, לאחר מכן שאלוהו מדוע התאמץ כל כך לומר לרופא תודה באנגלית, והרי הם יכלו לומר לו זאת בשמו, והשיב שה"אבודרהם" מבאר מדוע כל הציבור אומר מודים דרבנן, והרי הש"ץ אומר את כל השמונה עשרה ברכות כולל 'מודים'? וביאר בזה, שלהודות חובה על כל אחד ואחד באופן אישי, ואין לשלוח שליח אחר להודות בשמו, על כן העדיף לומר לפרופסור הגוי 'תודה' בעצמו.

אם על תודה יקריבנו" (י"א - י"ב)

כתוב בגמ' (ברכות נ"ד): "ארבעה צריכין להודות: יורדי הים, הולכי מדבריות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורין". והנה הגם שאמרו ז"ל ש"צריכין להודות", מכל מקום קרבן תודה נחשב ל"קרבן נדבה" ואינו "קרבן חובה" כמו חטאת ואשם. ויש ליתן טעם, דממה נפשך, אם "צריכין להודות", למה לא קבעו הכתוב ל"קרבן חובה". והטעם בזה פשוט וברור. משל למה הדבר דומה, למלך שהיטיב לעבדו, והמלך עומד על עבדו עם רובה על הדקה ומאיים עליו שיירה בו אם לא יודה לו על טובותיו וחסדיו עמו... פשוט וברור שאין שום טעם ל"הודאה" שכזו, כי כל עניין ה"הודאה" צריך לבוא בנדיבות וברצון לבו של המודה המכיר בטובה. ולכך, הגם ש"צריכין להודות", מכל מקום אי אפשר לקבעו חובה, אלא התורה מורה לנו על כך שאנו צריכין להתנדב ולהודות.

והנה רבינו בחיי (לעיל ו' ב') הוסיף חידוש נפלא שגם חתן וכלה מביאים קרבן תודה, [ומה שאמרו חז"ל "חולה ונתרפא" היינו דוגמא בעלמא לשאר שמחות הבאות בדרך נס], וזה לשונו שם: "קרבן תודה בא על הנס, והוא לשון הודאה אם היה חולה ונתרפא מביא קרבן תודה, הוא שכתוב "ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשיו ברנה", או שאר שמחות כגון שמחת חתן וכלה, שנאמר "קול ששון וקול שמחה וגו' מביאים תודה בית ה'", ע"כ.

ודבריו צריכים ביאור איזה נס יש בשמחת חתן וכלה, והרי קרבן תודה אינו בא על 'שמחה' בעלמא אלא יסודו להביא על הצלה בדרך ניסית, [וכמבואר במדרשי חז"ל בכל מקום], ואיזה נס יש בשמחת חתן וכלה. מבאר רבי משה שטרנבוך, שהמתבונן יראה שהזיווגים הם למעלה מן הטבע, שהרי אף שבני אדם מחפשים וטורחים בשידוכים כפי כוחם, מ"מ לבסוף הקב"ה מסובב העניין למעלה מדרך הטבע, ומחבר זיווגים לפעמים מסוף העולם ולפעמים מהבנין הסמוך, וזהו כונת רבינו בחיי שהחתן והכלה מביאים קרבן תודה, משום שכל זיווג וזיווג הוא בדרך נס ואין לו מקום עפ"י הטבע כלל.

ומוסיף שכן שמע מפי הגאון רבי משה ברנשטיין זצ"ל (ר"מ דשיבת קמניץ), שאף שהשגחת הקדוש ברוך הוא בעולמו היום היא בהסתרת תוך הסתר בעו"ה, וכאילו העולם נוהג כפי מעשי בני אדם בלי מנהיג ח"ו, אבל בדבר

מוסיף ה"בלי יקר" "והבט ימין וראה שלא הזכר בשום קרבן שהבעל יביא בידיו חלק של גבוה, כי אם בשלמים, "ידיו תביאנה". לפי שכל מי שיש לו כעס מן המלך ורוצה לכפר ולקנח פני רוגזו, הוא שולח המנחה לפניו על ידי שליח, כדרך שאמר יעקב [בראשית ל"ב - כ']: "אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני ואחרי כן אראה פניו", אבל המביא למלך איזו מתנה דרך דורון וכבוד, הוא מביא המנחה בידיו בעצמו ולא ע"י השליח. וזהו ההבדל שבין חטאת ואשם הבאים על חטא המעשה, והעולה הבאה על חטא ההרהור, ובין השלמים, כי אותן קרבנות הבאים להסיר פני כעסו של השי"ת אינן בהם דין ש"ידיו תביאנה", כי נראה כחוצפא כלפי שמיא, לפיכך הוא משלחה ע"י הכהנים, אבל השלמים שהם דורון ומתנה ידיו תביאנה".

"וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה" (י"א - י"ב)

יש להעיר, לכאורה היה ראוי לכתוב "אשר מקריב" בלשון הווה, ולמה נכתב "אשר יקריב" בלשון עתיד. מבאר רבי משה שטרנבוך, תכליתו ועניינו של קרבן שלמים הוא להודות לקב"ה על חסדיו שבכל יום עמנו, ולכן נקרא שמו "שלמים" ע"ש שהקב"ה נותן לאדם "שלמות" בכל צרכיו בחיי יום יום, וכשאדם מביא קרבן שלמים הרי הוא מכריז בזה שלא רק הניסים הם יד ה', אלא גם מה שהוא יושב יום יום בשלום עם פרנסה ובריאות, זהו מחסדי ה' ואינו טבע ומנהגו של עולם. ולכן נאמר "יקריב" בלשון עתיד, שהרי הבאת השלמים אינו רק הודאה רגעית על שעת הקרבן בלבד, אלא הוא עניין תמידי המתמשך, שבהקרבת השלמים הוא מעיד שכל ההטבות הרגילים אצלו בדרך הטבע בכל יום כשיושב בשלום ושלום, הם יד ה', ונכלל בו גם עדות לעתיד, שגם החיים הרגילים שלו בעתיד הם יד ה', ולכן נאמר "יקריב" בלשון עתיד.

אם על תודה יקריבנו" (י"א - י"ב)

אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו וכו'. [רש"י]

שואל רבי עקיבא איגור, מה יש להודות לה', כלום הקב"ה צריך את ברכותינו? ומסביר, הקב"ה הוא מקור כל הברכות, וכמו שמברכים "ברוך אתה" והפירוש שהוא מקור הברכה, ובוודאי שאין לו כל צורך בברכותינו, וכל הברכות וההשפעות הן ממנו יתברך ובוודאי שאינו צריך להודאותינו ולשבחינו, ועם כל זאת אנחנו חייבים להודות, לא בגלל שהוא צריך, אלא כי אנו צריכים את זה, כי אין לנו אפשרות להחזיר לו על כל הטובות שהוא עושה לנו, כי מושג כזה של גמול ושכר לא שייך כלל אצל ברואי עולם כלפי הקב"ה, וכמו שאנו אומרים בהלל [תהילים קט"ז - י"ב] "מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי", ובכל זאת זה לא פוטר אותנו מלהשיב לו על כל הטובות שמטיב עמנו, ואיך? ע"י הברכות שמברכים אותו בשם ה' וע"י זבחי התודה שזוהבים לפניו - "לך אזבח זבח תודה ובשם ה' אקרא".

מוסיף רבי עקיבא איגור, לא רק שיש חיוב להודות ולברך לקב"ה, אלא יש בכך משום תועלת, שהרי בנוהג שבעולם, כאשר אדם מכיר טובה ותודה למי שעשה עמו טובה, הרי זה גורם לבעל הטובה לשוב ולהיטיב עמו. לעומת זאת, אם ימנע עצמו מהכרת הטוב, יגרום לכך שבעל הטובה ימנע עצמו בעתיד לשוב ולהיטיב עמו. כך גם בין ישראל לאביהם שבשמים, אם

ודרך אגב נביא מה שדייק רבי משה שטרנבוך בנוסח הברכה שאומרים "שגמלני כל טוב" שאין מודים לקב"ה רק על הצלה זו, אלא על כל הטובות שעושה הקב"ה בכל עת ערב ובוקר וצהריים, ונראה מזה יסוד גדול, שבשעה שעושה הקב"ה עם האדם נס, אין די במה שיודה לקב"ה על חסד זה, אלא הוא חייב לכלול עם הודאה פרטית זו הודאה כוללת על כל חסדי הקב"ה עמו שבכל יום ערב ובוקר וצהריים, והטעם בזה מפני שעיקר מטרת ההודאה הוא שיגיע האדם להכרה שהקב"ה מנהל את חייו הפרטיים בכל רגע וכל אשר יש לו זהו מהקב"ה, ולכן העיקר הוא שיודה לקב"ה על "כל הטוב" אשר גמל עמו.

"אם על תודה יקריבנו" (י' - י"ב)

כל הקרבנות בטלין לעתיד לבוא, חוץ מתודה. [ויק"ר ט"ו - ז].

"ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל" (י' - ט"ו)
שואל הנצי"ב, הרי קרבן תודה שייך לקרבנות שלמים, ומדוע הוא נאכל רק ליום אחד ולא כמו כל קרבנות השלמים שדינם להיאכל בשני ימים ולילה אחד? ותירץ, על ידי שקיצרו את זמן האכילה, ומאידך צריך להספיק לאכול ארבעים לחמי תודה, יצטרך הבעלים לשתף הרבה אנשים באכילתו, ובינתיים יספר להם על הניסים שעשה איתו הקב"ה, וממילא תתפרסם גדולת הבורא יתברך אצל הרבה יהודים.

ה"אמרי אמת" מתרץ, כיון שקרבן תודה בא על נס שנעשה לאדם, ובכל יום ויום יש ניסים חדשים, א"כ איך אפשר לאכול מהנס של אתמול על חשבון הנס של היום?!

"אם על תודה יקריבנו" (י' - י"ב)

"והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף" (י' - י"י)
כתב בעל החינוך, בהוראה זו, זה רמז לבטוח בקב"ה, שאדם לא יצמצם באכילתו כדי להשאיר אוכל למחר - ורואים כאן כי הקב"ה יצוה לגמור בשר קדש כשעברה זמנו ולכלותו לגמרי, ולא רצה שיהנה בו בריה אחרת, לא אדם ולא בהמה.

"ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פיגול יהיה" (י' - י"ח)

השו"ע [או"ח הלכות תפילה סימן צ"ח סעיף ד'] כותב, התפילה היא במקום קרבן ולכן צריך להיזהר שתהא דוגמת הקרבן, בכוונה, ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו המחשבה שפוסלת בקדשים.
עוד אפשר להוסיף שאם מתפללים לאחר זמן התפילה גם לא ירצה כתפילה בזמנה.

"ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו וכו' המקריב אותו לא יחשב לו פיגול יהיה" (י' - י"ח)

בספר "תורת הפרשה" שואל, הרי ידוע שדברים שבלב לא נחשבים לדברים, ומפני מה נפסל הקרבן על ידי מחשבה בלתי רצויה? ומתיר, המקריב את קרבנו, עליו לשים אל ליבו בשעת שחיטה ובדיקה, הקרבה וזריקה ואילך, כי כל העשיות שעושים בקרבן, כאילו עושים אותם בו בגופו, כראוי למי שעובר על מצוות בוראו, ועליו לראות את עצמו כאילו "הוא העולה על

אחד רואים ומרגישים בחוש שאין לבני אדם כוח לפעול בהשתדלותם, והוא ענין השידוכים, דמצוי שבחור או בחורה מופלגים בכל המעלות מתקשים למצוא שידוך, ומאידך בחור אחר שפחות ממנו במעלות בהרבה, מקבל שידוך נפלא בנקל, ולפעמים נודדים למרחקים בשעה שזיווגו נמצא סמוך לביתו וכדומה, ולכן בענין השידוכים יש בעיקר להרבות בתפילה וכמו שאמרו חז"ל "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא זו אשה", אך אין להרבות מידי בהשתדלות, שאדרבה כשמרבים בהשתדלות בשידוכים הדבר רק מביא לידי עצבים ואין בזה שום תועלת.

ויש מפרשים מדוע יישאר קרבן תודה, כי לעתיד לבוא לא יחטאו, מי שזכה ולא חטא אפילו בשוגג שלא יהיה נזקק לשום קרבן, עבור זכות זו עצמה מחויב להודות לקב"ה ולהביא קרבן תודה על כך שזכה להיות נשמר מכל חטא.

ויש מפרשים מדוע יישאר קרבן תודה, כי לעתיד לבוא לא יחטאו, מי שזכה ולא חטא אפילו בשוגג שלא יהיה נזקק לשום קרבן, עבור זכות זו עצמה מחויב להודות לקב"ה ולהביא קרבן תודה על כך שזכה להיות נשמר מכל חטא.

כידוע, היום שאין קרבן תודה, מברכים ברכת הגומל. ולכאורה, מדוע עונים על מי שמברך "מי שגמלך כל טוב וכו'" ולא עונים אמן כמו כל ברכה? אלא, כותב ה"שלמי נדרים" בהקדמה לספרו, מכיון שכל נס שנעשה לאדם מנכין לו מזכויותיו, וכמו שאמר יעקב אבינו [בראשית ל"ב - י"א] "קטנתי מכל החסדים", לכן מאחלים לו ש"מי שגמלך כל טוב" בעבר, "הוא יגמלך כל טוב סלה", פירוש, שלא ינכו לו מזכויותיו. כמו כן בברכת המזון שאומרים "ומכל טוב לעולם אל יחסרנו", הכוונה, שמכל טוב שגמלנו בעולם הזה, לא ינכה ולא יחסרנו לעולם הנצחי.

רבי אברהם ארלנגר זצ"ל בעל ה"ברכת אברהם" זצ"ל ביאר זאת על פי דברי ה"אבן עזרא" על הפסוק [בראשית ל"ב - י"ח] "ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת", ועמד ה"אבן עזרא" על מה שהסמיך הכתוב מה שעמדה מלדת להודאתה על לידת יהודה, וביאר, כיון שבהודאתה כביכול אמרה קיבלתי את שמגייע לי ולא ביקשה עוד ילדים, לכן עמדה מלדת.

למד מכאן רבי אברהם ארלנגר זצ"ל שבכל הודאה צריך לבקש על העתיד, ולכן בברכת הגומל כשאנו מודים על העבר, מיד עונים הקהל "מי שגמלך טוב הוא יגמלך כל טוב סלה".

וכן אנו מוצאים בתפילת "נשמת", לאחר כל לשונות ההודאה, אנו מוסיפים, ואל תמשנו ה' אלו קינו לנצח.

קלים המובאים בתור חובה, כגון מעשר בהמה ופסח, שאז הכהנים רק ממלאים שליחותו של מקום אשר הוטלה עליהם, אז אין מגיע להם חזוה ושוק בעד עבודתם.

"זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם" (ז' - ל"ז)

כתוב בגמ' [מנחות דף ק"ז.] כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם. מסביר ה"ח"תם סופר", בשעה שציווה הקב"ה את משה לקחת את אהרן ובניו מתוך בני ישראל, לעבוד במשכן, הצטער משה רבינו, שלא זכה לשרת במשכן. ענה לו הקב"ה אין לך להצטער, מכיוון שאתה עוסק בלימוד התורה, ואף מלמדה לאחרים, מעלתך גדולה משלהם, ולכך אתה לא עובד במשכן, בכדי שתהיה פנוי ללמוד תורה לעם ישראל.

"זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם" (ז' - ל"ז)

כתוב ב'טור' (או"ח סי' א) "טוב לומר כל יום פרשת הקרבנות פרשת העולה, ומנחה ושלמים וחטאת ואשם". והקשה ה"מגן אברהם", לכאורה היה לו לומר לקרוא קודם פרשת חטאת, דקיימא לן חטאת קודמת לעולה. ותיירץ בספר "מחנה ראובן" על פי אמרם ז"ל (פסחים ט) "כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים", והנה, אמנם כל העוסק בתורת הקרבן נחשב לו כאילו הקריב הקרבן, אך בקריאת פרשת הקרבן הרי עדיין חסר חלק הכהנים. ולפי זה נמצא, דקריאת פרשת עולה מכפרת יותר משאר קרבנות, שהרי בעולה אין לכהנים חלק בה, ולא חסר כלום משלימות הקרבן, ומטעם זה בקריאה - עולה קודמת, כי בקריאת עולה מתכפר יותר, עיי"ש. וזה שאמר הכתוב: "זאת התורה" - כלומר, העוסק בתורת הקרבנות, אזי: "לעולה למנחה ולחטאת" - העולה קודמת לכל, כי העוסק בלימוד תורתה מתכפר יותר, כיון שאין בה חלק לכהנים.

"זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם" (ז' - ל"ז)

האדמו"ר מקוצק היה אומר, יש מגיעים על ידי תורה לעולה ולמנחה, ויש מגיעים בתורתם לחטאת ולאשם.

ורבי ישראל מרוז"ן היה אומר, הגמ' בשבת [פ"ה:] אומרת, שהתורה היא סם חיים למיימינים בה, וסם המוות למשמאילים בה. וזה מרומז בפסוק הזה, למיימינים בה היא "לעולה ולמנחה", ולמשמאילים היא "לחטאת ולאשם".

"ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד ויאמר משה אל העדה זה הדבר

אשר ציווה ה' לעשות" (ח' - ג' - ה')

זה אחד מן המקומות שהחזיק מעט את המרובה. [רש"י]

שואל ה"ח"תם סופר", מדוע הקב"ה ציווה להקהיל דווקא אל פתח אהל מועד, וכי לא היו מקומות מרווחים ונוחים יותר להיקהל בהם? ומסביר, שזה עצמו היה הכוונה בציווי הקב"ה - הקב"ה רצה ללמד אותם ולהרגיל אותם להסתפקות במועט. שכאשר אדם לומד להסתפק במועט, ולא דוחק רגלי חבירו, מובטח לו שייעשה לו נס והמועט יחזיק את המרובה. וזה שאמרה התורה "ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר ציווה ה' לעשות", ומהו "זה הדבר"? היינו הלימוד החשוב שיש לאדם ללמוד מכאן, להסתפק במועט,

מוקדה על המזבח", ומתוך הרהורי הלב יתחרט על לשעבר, ויקבל להבא להרבות ולהיטיב ולהזור בתשובה שלימה. אבל אם חוטא זה "המקריב אותו לא יחשב לו", אינו חושב כי כל מעשה הקרבן היה ראוי לעשות לו, הרי אינו חוזר כלל בתשובה, לכן "פגול יהיה", שהרי עיקר מטרת הקרבן היא מחשבת הלב.

"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" (ז' - ט')

שואל הרבי מקוצק, מדוע כאשר טמא נוגע בטהרה הוא מטמא אותה, ואילו כאשר הטהור נוגע בטמא הוא אינו מטהר את הטמא? הלא מידה טובה מרובה ממידת פורענות, ולכאורה היה מתאים שכתוצאה ממגע בין טהרה וטומאה תשפיע הטהרה על הטומאה. ותיירץ, הטמא הוא טמא באופן ודאי, אבל הטהור, מי ערב שהוא אכן טהור.

מסופר שאחד הנכנסים ל"בעל התניא" היה יהודי שריננו אחריו שהוא מתחבר עם המשכילים. הזמין אותו הרב אליו, והוכיח אותו כי התחברות זו יכולה להשפיע עליו ולהטותו מהדרך. התחצף היהודי, אי אפשר כל כך מהר להיות מושפע, והראיה, יש לי הרבה ידידים חסידים, ובכל זאת טרם נעשיתי חסיד. ענה לו הרב, בטומאה כתוב "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל", פירוש, אפילו בנגיעה בלבד אפשר להיטמא, אבל בקדושה כתוב [לעיל ז' - כ] "כל אשר יגע בבשרה יקדש", שואלת הגמ' [פסחים מ"ה:], יכול אפילו לא בלע? תלמוד לומר "בבשרה", עד שיבלע, הרי שנגיעה בקדושה הוא רק מתוך בליעה לתוכו, לפנימיותו, ואצלך להיפך, עם קדושה יש לך רק נגיעה קלה, אבל עם הטומאה היא כבר בלועה אצלך...

"המקריב את זבח שלמיו לה' יביא את קרבנו לה' מזבח שלמיו" (ז' - ט')

שואל הנצי"ב בספרו "העמק דבר", לכאורה קיימת כפילות בפסוק, "זבח שלמיו לה' יביא - את קרבנו לה' מזבח שלמיו". ומסביר, היה הוה אמינא לחשוב שאדם מכובד שצריך להביא קרבן שלמים, ישלח קרבנו עם שליח, כי אין זה משום כבודו לצעוד ברחוב עם שור. אומרת לו התורה, ממצווה אין להתבייש, ולכן הוא בעצמו צריך להביא שור, כמו שכתוב "המקריב את זבח שלמיו לה'", הוא עצמו "יביא את קרבנו לה' מזבח שלמיו". ומדוע נאמר "מזבח שלמיו"? ללמדך, שאם יש לו כמה קרבנות להביא, הוא אינו חייב להביא את כל הקרבנות בעצמו, אלא די בכך שיביא אחד, ואת השאר יביאו שלוחיו.

"כי את חוזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל" (ז' - ל"ד)
שואל ה"משך חכמה", לשם מה חוזר הכתוב ואומר "מאת בני ישראל", אחרי שכבר אמר זאת מקודם? אמנם ב'תורת כהנים' נאמר, דכפל הלשון הוא על כך דבא להורות שהוא מגיע מרצון כל ישראל. ברם מה הכוונה שבדבר?

וביאר, הכוונה היא שדווקא מן השלמים שמביאים אותם בתור נדבה - מתוך רצון עצמי, מגיע לכהנים כשכר בעד עבודתם החזה והשוק. אבל בקדשים

שאו גם אם על פי הטבע צריך האדם להרגיש שהוא חי בצמצום, בכל זאת המשנה באבות אומרת (ה' - ה') "לא אמר אדם לחבירו צר לי המקום".

אנשים בבת אחת, ולכן אהרן ובניו סמכו ידיהם על ראש הפר בבת אחת, וזוהי סמיכה אחת, לכן כתוב "ויסמוך". אבל לגבי ראש האיל שהוא קטן ואין מקום בראש רק לסמיכת אדם אחד בלבד, לכן בהתחלה סמך אהרן לבדו, ואחריו בזה אחר זה סמכו גם בניו על ראש האיל, לכן כתוב "ויסמכו".

"ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר ציווה ה' לעשות ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אותם במים" (ח' - ה' - ו')

שואל ה"אור החיים", למה משה רבנו היה צריך להקדים ולומר "זה הדבר אשר ציווה ה'", וכי יעלה על הדעת שעשה משה דבר שלא נצטווה עליו? מסביר ה"אור החיים", למשה רבנו היה דין "מלך", וכמו שנאמר "ויהי בישורון מלך", וכך נפסק, "מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול" [קידושין ל"ב:], וא"כ, אם למשה יש דין מלך, איך הוא עושה דברים שגם לעבד עברי אסור לעשות לאדון, וכתוב "וירחץ אותם במים ויתן עליו את הכותנת", ומעשים אלו בזויים, ובוודאי שלמלך אסור לעשותם, ואף אם ימחל על כבודו אין כבודו מחול, לכן משה רבנו מקדים ואומר "זה הדבר אשר ציווה ה' לעשות". בוודאי לא עשה זאת משה מדעתו, כי הדבר אסור עליו ואינו תלוי כלל ברצונו, אבל כשזה בגדר "אשר ציווה ה'", אז לא רק שרשאי לעשות, אלא אף מחויב בו, הפה שאסר על מלך למחול על כבודו, הוא זה שהתיר וציווהו לעשות כן. (ה"אבן עזרא" מפרש, שבאמת לא רחץ בידיו. וב"אזוניים לתורה" מפרש, שהיה נוכח בתור בית דין בשעת טבילתם).

"ויגש את פר החטאת וכו' וישחט" (ח' - י"ד - ט"ו)
שלוש פעמים כתבה התורה בפרשתנו "וישחט משה", בפסוק ט"ו לגבי חטאת הטעם על וישחט הוא רביעי, בפסוק י"ט לגבי איל העולה הטעם על וישחט הוא אתנחתא, ובפסוק כ"ג באיל השני שהוא קרבן שלמים הטעם הוא שלשלת, מדוע רק בשלמים יש טעם שלשלת? מתרץ רבי חיים קניבסקי בספרו "טעמא דקרא", טעם שלשלת מראה על אורך הענין [א.ה. וירא [י"ט - ט"ז] לגבי לוט - "ויתמהמה" ושם הפירוש שהוא התמהמה מאוד. הפעם השניה בפרשת חיי שרה [כ"ד - י"ב] לגבי אליעזר עבד אברהם כתוב "ויאמר ה' אלקי אברהם וכו' הקרה נא לפני היום", ועל המילה "ויאמר" הטעם הוא "שלשלת", וזה מרמז שאליעזר התפלל במתניות ובדביקות. הפעם השלישית היא בפרשת וישב [י"ז - י"ח] כשאשת פוטיפר ניסתה לפתות את יוסף, ושם על המילה "וימאן" טעם הוא "שלשלת", לרמז שיוסף נלחם עם עצמו כדי שלא יעבור עבירה, ואכן לגבי שלמים, שלא כמו בחטאת ובעולה, יש צורך להאריך יותר מהרגיל, כיון שזקוקים לדם רב כדי שיהיה מספיק להזות ממנו על תנוך האוזן הימנית ועל בהונות היד הימנית והרגל הימנית.

"ויז ממנו על המזבח שבע פעמים" (ח' - י"א)

לא ידעתי היכן נצטווה בהזאות אלו. [רש"י]

הרמ"ע מפאנו אומר, זה אחד המקראות שהתורה שבכתב מעידה על התורה שבע"פ, שהרי משה רבנו אמר בהתחלה "זה הדבר אשר ציווה ה' לעשות", משמע איפה שהיה ציווי מפורש על זה, אלא שלא נכתב במפורש בתורה שבכתב. אומר הרמ"ע מפאנו, אפילו שלא נכתב במפורש, אפשר למצוא בדרך רמז. כתוב "ואת מזבח העולה וקדשת אותם והיו קודש קודשים כל הנוגע בהם יקדש" [שמות ל' - כ"ח - כ"ט], וגם כתוב שם "וקדשת את המזבח והיה המזבח קודש קדשים" [מ' - י'], כפלה התורה שבע פעמים לשון קדושה, כנגד שבע הזאות - הקדשות.

רבי יעקב רוזנטל מחבר ספר "משנת יעקב" על הרמב"ם [הלכות שחיטה פ"א ה"ט אות ג'] מרחיב מעט ברעיון זה. ביום הכיפורים הכהן הגדול שחט את כל הקרבנות, וכל עבודת הקרבנות נעשו אך ורק ע"י הכהן גדול, ומשום כך מבואר בגמ' [ב"מא ל"א:] שהכהן הגדול שחט את קרבן התמיד, "קרצו" ופירש רש"י [ז"מא ט"ו:] "קרצו" חתכו, חתך בו הכשר שחיטה ברוב שניים ולא כולן, כיון שהיה צריך למהר ולקחת את מזרק ולקבל בעצמו את הדם, ולכן עשה רק את המינימום ושחט רק כדי הכשר שחיטה שהוא רוב שני סימנים, ולא כולן.

"ויחגר אותם אבנט ויהבוש להם מגבעות" (ח' - י"ג)

שואל ה"משך חכמה", מדוע באבנט כתוב בלשון יחיד, ואילו מגבעות כתוב בלשון רבים? ומתריך, הרמב"ם בהלכות כלי המקדש [פ"ח - ה"ט] כותב "והאבנט רוחבו כמו שלש אצבעות ואורכו ל"ב אמות". בעוד שלבגדי הכהונה האחרים נעשו כל אחד ואחד לפי מידת לובשם, האבנט מידתו היתה אחידה. לכן אמרה התורה "מגבעות" לשון רבים, איש איש כפי מידתו, אבל ה"אבנט" לשון יחיד, כי מידת כל האבנטים היתה אחת - "מקיפו ומחזירו כרך על גבי כרך".

גם בשבעת ימי המילואים משה רבינו היה צריך לעשות את כל עבודת קרבנות המילואים לבדו, כפי שמפורש בפרשת תצוה [שמות כ"ט], ומשום כך היה עליו להזדרז בשחיטה כדי למהר לקבל את הדם, ומסתבר ששחט ג"כ רק רוב סימנים, אמנם באיל השני שהיה צריך דם רב גם לזרוק דמו על גבי המזבח וגם להזות על תנוך אוזנו של הכהן הגדול ועל בהונות ידיו ורגליו, על אף שהיה צריך להזדרז, שחט את כל שני הסימנים כדי שיהיה לו מספיק דם לכל הנ"ל, ודבר זה נרמז בטעם השלשלת, לומר שהתמהמה בשחיטה זו יותר משחיטת הפר והאיל הראשון.

"ויגש את פר החטאת ויסמוך אהרן ובניו את ידיהם" (ח' - י"ד)

שואל רבי שלמה הכהן מוילנא, מדוע לגבי פר החטאת כתוב בלשון יחיד "ויסמוך", ואילו להלן לגבי איל המילואים כתוב בלשון רבים "ויסמכו"? ומתריך, שאפשר לומר, ראש הפר הוא גדול ולכן אפשר לסמוך עליו כמה

רבי שלמה הכהן מוילנא כותב כעין זה, בקרבן זה, איל המילואים, היה צריך לקבל את הדם בשני כלים, האחד עבור הבהונות והשני עבור המזבח, כמו באשם מצורע. וכיון שקבלת הדם צריך דווקא ביד ימין, ממילא חייב היה

לקבלם בזה אחר זה, קיבל דם בכלי ונתן ממנו על תנוך אוזן אהרן ועל בהונותיו, ואח"כ קיבל פעם שניה וזרק על המזבח. וא"כ, אם היה שוחט כדרכו, היה דם הנפש יוצא כולו לפני הקבלה השניה, וההלכה שקבלת הדם צריכה להיות מהפך עצמו דווקא, לכן היה מאריך בשחיטה ולא שחט את כל הסימנים בבת אחת, רק חיכה פחות משיעור הפסק, כדי שבזמן קבלת הדם השניה עדיין לא יצא כל דם הנפש. וזה הכוונה בטעם ה"ש"שלת" שתפקידו להאריך בתיבה ולשלוש אותה על תיבת "וישחט", להורות שבשחיטה זו היה צריך לשהות זמן רב ולהאריך מעט.

"כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם" (ח' - ל"ד)
הגמרא ביומא [ב.] דורשת, "לעשות" אלו מעשי פרה, "לכפר" אלו מעשי יום הכיפורים. ההסבר הפשוט על שייכות מעשי פרה למילואים, הוא לפי מה שמובא בתורת כהנים בפרשת שמיני, שהעגל של המילואים מכפר על מעשה העגל, וגם פרה אדומה מכפרת על מעשה העגל. וא"כ, תכלית אחת למילואים ולפרה אדומה.

להסבר הדברים מוסרים עוד בשם האדמו"ר רבי יאב מסטריקוב, שלכאורה מובן ש"לכפר" הולך על יום כיפור, שלומדים מלשון כפרה, אבל איזו משמעות יש למילה "לעשות" על מעשי פרה? וההסבר, שעשיית דבר בשלימות יתכן רק כשהעשייה היא בלי חקירות, בלי חיפושי טעמים ונימוקים, ובלי כל שינוי, כך ממש כפי שיצאה מפי הגבורה, ועשייה זו אפשרית רק בפרה אדומה שהיא חוקה בלי טעם וסיבה, וזה הפירוש "לעשות" זה מעשי פרה.

"ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אותו וגו' כאשר צויתי לאמר אהרן ובניו יאכלוהו" (ח' - ל"א)
שואל ה"משך חכמה", מדוע התורה צריכה לכתוב שצריך לבשל את הבשר ועוד לפרט היכן יש לבשלו "פתח אהל מועד" וכי יעלה על הדעת שיאכלוהו בלא לבשלו.

ותירץ [פרשת קרח י"ח - ט'] בהקדם מה שיש להבין מדוע קדשי נאכלין רק לזכרי כהונה, ולא לנקבות, והטעם הוא, כיון שאין קדשי נאכלין רק בעזרה, ולא נאה שתבוא אשה לשם לאכול (עי' קידושין נ"ב: תוד"ה וכי אשה בעזרה מניין), [משא"כ בקדשים קלים שנאכלים בכל ירושלים]. ולכן כתבה התורה: "ושם" - אצל פתח אהל מועד - "תאכלו אותו ואת הלחם כאשר צויתי", וכיון שצריך לאכול שם, לפיכך רק "אהרן ובניו יאכלוהו" - רק בניו הזכרים, ולא בנותיו, כי לא נאה לאשה לאכול בעזרה. ומאותו הטעם פתח הכתוב ופרט שגם הבישול, אף על גב שהוא ממלאכות שהאשה עושה, כמו שמפורש במשנה [כתובות נ"ט:], גם כן לא יבואו הנשים אל פתח אוהל מועד לבשל, רק אתם בעצמכם "בשלו את הבשר פתח אהל מועד", ודוק.

"ופתח אהל מועד תשבו וכו' ושמרתם את משמרת ה'" (ח' - ל"ה)
הגמ' בע"ז [י"א]. אומרת, מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, ואילו הקב"ה, עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ. אומר רבי יהושע טרונק מקוטנא, גם פה הכהנים, אף הם שמרו פתח אוהל מועד מבחוץ, א"כ משמרתם היתה כמשמרת ה'.

"ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה" (ח' - ל"ו)
להגיד שבחן שלא היטו ימין ושמאל. [רש"י]

"וישחט ויקח משה את הדם ויתן על קרנות המזבח סביב באצבעו ויחטא את המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו" (ח' - ט"ו)
כתוב בתרגום יהונתן [מתורגם ללשון הקודש] "טיהר את המזבח מכל ספק גזל ואונס שמא לקחו שוטרי ישראל מהם באונס וקרבות לעבודת המשכן, או שמא ימצא בישראל מי ששמע קול הכרוז והביא מתוך מורא שלא מרצונו והתורה אמרה "אשר ידבנו לכו". אומר רבי אהרן קוטלר בספרו "משנת רבי אהרן", רואים עד כמה היה צריך כל דבר בעשיית המשכן להיעשות בכוונה טהורה, לשם שמים, שהיה בצלאל צריך לשתף במלאכתו אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ולדעת את כל הסודות הרמוזים במעשי המשכן, כל דבר שנעשה בכלל במשכן נאמר בו "כאשר ציווה ה'", והיינו בתכלית הכוונה לשמה.

גם על החומרים מהם בנו את המשכן מצינו שהקפידו שיהיו נותנים לשמה, דווקא מתוך נדיבות לב. והנה, אחר כל זה, כאשר חנך משה את המשכן עוד "טיהר את המזבח מכל ספק גזל ואונס". ומהו אותו גזל ואונס? אפילו אם אך "הביא מתוך מורא שלא מרצונו", כלומר שלא בלב שלם. כי אם רוצים שתהיה השראת השכינה בגלוי במשכן, צריך שתהיה תחילת העשייה בתכלית השלמות. ובאמת כך הוא בכל מעשי האדם, מעשה טוב הנעשה בכוונה הראויה ובשלמות, מסוגל להוליד תוצאות גדולות לדורות באופן הנשגב ביותר. הכל תלוי בטהרת הכוונה עם ראשית היווסדו.

"ואת הקרב ואת הכרעיים רחץ במים ויקטר משה את כל האיל המזבחה עולה הוא לריח ניחוח אשה הוא לה' כאשר צוה ה' את משה" (ח' - כ"א)
"ואת הקרב ואת הכרעיים רחץ במים" - אומר רבי זלמן סורוצקין גם את עבודת הרחיצה וניקיון הקרביים עשה משה בעצמו, כי אין גבהות לפני המקום, ולא היה אצלו כל הבדל בין רחיצת הקרביים לבין "ויקטר משה את כל האיל המזבחה".

"ויקח משה את החזה ויניפהו תנופה לפני ה' מאיל המילואים למשה היה למנה כאשר צוה ה' את משה" (ח' - כ"ב)
הפסוק מסיים "למשה היה למנה כאשר צוה ה'", ויש להבין מדוע צריך להוסיף כאשר צוה ה', מבאר רבי לייבוש הריף, כל כהן צריך לכוון בעת אכילת קדשים, לשם מצוה - "ואכלו אותם אשר כופר בהם", ולקיים את המצווה בשלימות, להשתחרר לגמרי מכל הנאה גופנית, דבר שכמעט אי אפשר לבשר ודם פשוט. אבל משה רבנו צירף וזיכך את גופו, עד שנעשה

כניסתם לעבודת הקודש, שהרי כל ימיהם הם בקדושה ובטהרה. לכן דיבר משה על ליבם והודיעם שגם הוא קודם שנכנס למחנה שכינה נצטווה בעצמו לעשות פרישה [וימא ד:], 'כדי למרק אכילה ושתיה שבמעיו', ואין הכוונה ש'כן צויתי' לומר לכם, אלא 'כן צויתי' אני עצמי כשדיברתי עם הקב"ה.

בספר "לקוטי אנשי שם" מבאר, יש פעמים שבהן האדם צריך להפעיל את שקול דעתו, גם לאחר קבלת הוראות. לדוגמא: אשה האופה עוגה, יכולה בהחלט להיעזר במוצרים חדישים, פרי תכנון טרי שיצא לשוק לא מכבר, או בעצות חברותיה, ואינה חייבת לשמר בדקדקנות על ההוראות הראשונות שקבלה. אולם, מאידך גיסא - אדם הרוכש בשליחות רופא מסים תרופות, אך בדרך שומע לעצות אחרים, כאלו אשר אינם בקיאים כמו הרופא שלו, ולא זו בלבד אלא שהוא פועל לפי הוראותיהם, הנו שוטה גמור, שכן חיים ומות מונחים לפניו, ויתכן כי טעות קטנה תהיה הרת אסון. נמצא, אפוא, שתוספת של שקולי דעת אישיים, תלויה בעניין עצמו, ולפי היחס והחשיבות שהאדם מעניק לאותו ענין, הוא מכון את התנהגותו.

בא הכתוב ומדגיש את שבחם של אהרן ובניו, אשר התייחסו לענייני הקרבנות ממש כמו הוראות מדקדקות לרפואת הנפש, ולא עלה על קצה דעתם לשנות למשהו שנראה להם טוב יותר, כי אכן כן - קרבנות אינם בגדר "הצעת הגשה". אלא עניינים חמורים שחיים ומות רוחניים כרוכים בהם!

הקשה ה"שפתי כהן" על התורה, ומה שבח הוא - אם הקב"ה מצווה - איך יעבור על ציווי המקום, הלא מוכרח הוא לעשות שגזירת המלך היא? אמנם הרמב"ן כתב: "לא אמר כאשר צוה ה' את משה" - כאשר יאמר בכל מקום, לפי שבניו לא עשו כאשר צוה ה' את משה, אלא עוד הוסיפו על הציווי 'בהקריבם אש זרה אשר לא צוה אותם', עד כאן. ודוחק הוא, שהרי כתיב 'ויעש אהרן ובניו את כל אשר וגו'" דהשוה הכתוב אהרן לבניו - ואמר שעשו כל אשר ציווה אותם.

וביאר בדרך אפשר, על דרך ה'מדרש תנחומא' [שמני א'] 'שיצווים שישמרו שבעה ימים של אבילות', וזה היה שבחו של אהרן ובניו, שאף על פי שידעו שימות אחד מהם ולא ידעו מי הוא, ועם כל זה קיבלו עליהם דינו של מקום בשמחה, וקיימו מקרא שכתוב [תהלים ק"א - א'] 'חסד ומשפט אשירה', אם חסד - אשירה, ואם משפט - אשירה.

ה"חתם סופר" מסביר בדרך צחות. דרכם של הרבה אנשים, אם מכבדים אותם באיזה כיבוד של מצוה, מראים סימני היסוס, כביכול מתוך ענווה, ומטים בכתפיהם על ימין ושמאל, אבל אהרן ובניו, משהתכבדו מאת ה' בעשיית המצוה, מיד "ויעש אהרן את כל הדברים אשר ציווה ה'".

רבי חיים אריה לייב פנסטר זצ"ל בספרו "שער בת רבים" מתרץ בשם ספר "לוח ארז", לכאורה פחיתות כבוד לאהרן ולבניו שיצטרכו לפרישה קודם

לקבלת הגליון בדואר אלקטרוני יש

לשלוח בקשה לכתובת

mideshenb@gmail.com